

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

2 · April 2005

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

LANDSFORENINGEN
ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Formand: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Næstformand: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13.

Sekretær: Kaj Christensen, Bernadotteparken 65, 4000 Roskilde, tlf. 38 19 68 06.

Kasserer: Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46.

Bestyrelse: Børge Juul Jensen, Lillegade 10, 8500 Grenå, tlf. 86 32 08 71.

Modstandskampens Bladudvalg

Formand: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Udvalg: Kaj Christensen, Birgit K. Fischermann, Dagmar Mørk Jensen, Anni Mørk.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.
(Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Forretningsudvalg:

Formand: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup. Tlf. 32 51 50 13

Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26

Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.

Kasserer: Poul Brandt, Engbovej 104, 2610 Rødovre. Tlf. 36 41 33 24.

Giro: 1000 780

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreationsformål eller -hjælp i særlige trangstiltfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Damms Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14 og
Tlf. 21 68 47 61
Giro 62 0 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Bernadotteparken 65
4000 Roskilde
Tlf. 38 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2 tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Tryk A/S

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november. Stof, der skal med i bladet, skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

200,00 kr.
- enker 175,00 i 2005.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

2. 2005

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for ERHVERVSHÆMMEDE
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 2

2005

11. årgang

LEDEREN

Der er gået lang tid - 65 år fra 9. april 1940 - og 60 år fra befrielsen, den euforiserende dag for flertallet af danskerne.

Der var nogle »brådne kar« og en del politikere, som ikke ligefrem jublede denne dag, alle var enige om: »Landet var frit, vi kunne igen ordne egne sager«.

Verdenskrig som det jo blev, kamp for demokratierne og mod diktaturene, hvoraf det tysk-nazistiske var det mest rå. Vi må aldrig glemme, at nazismen byggede på overmennesketeorien, den ariske races overlegenhed. At denne krig kostede over 40.000.000, fyre millioner mennesker livet. At krigen, der begyndte 1. september 1939, på det tidspunkt allerede havde kostet mange tusinde livet.

I Danmark, som var neutralt, var påsken 1940 meget sort for dansk skibsfart. Tabene fra krigens start var 362 mennesker og 29 skibe indtil 9. april, og det endskønt danske skibe havde påmålet Dannebrog på skibssiden og på lugerne, der var fuldt oplyste, når det var mørkt eller tåget. Der var u-båds angreb fra den tyske flåde. Hvem var de første frihedskæmpere? Hvem kom sidst under Loven?

Dette var nogle af de første datoer, der huskes, men der er mange andre.

9. april 40, den sorte dag, hvor vi skamløst kapitulerede, inden kampene egentlig var kommet i gang.

Den 22. juni 1941, hvor den danske re-

gering lod politiet arrestere danske kommunister i et antal, der var langt større, end tyskerne havde bedt om.

Christmas Møllers første tale fra London 14. maj 1942 var et tegn på, at vi var på den rigtige side. Der var telegramkrisen den 26. sep. 1942 - Kongens telegram til Hitler.

Sabotagen kom så småt i gang 1942. Endelig 29. august 43. Den lyse dag, da folket og modstandsbevægelsen tvang Samarbejdsregeringen til at gå af. Hæren blev nedlagt - Flåden sænkede sine skibe - en del flygtede til Sverige.

Jødeaktionen natten mellem 1. og 2. oktober 1943 - her stod Danmarks befolkning sammen og reddede næsten 7000 jøder til Sverige - desværre kom 5 % i tyske KZ-lejre trods en storm af protester fra mange danske instanser. Igen en stor sejr.

2. juledag 1943 fik danske skibe igen lov til at føre danske flag på alle de skibe, der sejlede for England. - De allierede godkendte Danmark som medkæmpere.

Imod alle løfter begyndte tyskerne 15. september at gennemføre deportationer fra Frøslevlejren til tyske KZ-lejre, trods en storm af protester fra mange danske instanser.

Det næste store overgreb var mod politiet, 19. september 1944, men nu ligesom med jødeaktionen måtte tyskerne se, at mere end 7000 betjente gik under jorden og 2000 blev sendt i KZ lejre.

Medens alt dette stod på i Danmark, opførte tyskerne sig mange steder som krigsforbrydere. I bladet Modstands-

kampen har vi i de 11 år behandlet mange af de krigsforbrydelser, ligesom mange af grusomhederne, der fandt sted under 2. verdenskrig.

I dette nummer - som er det sidste fra min hånd - har vi prøvet at medtage såvel danske som udenlandske datoer af betydning for krigens gang. Mangler der noget, så se i de gamle numre.

Dagmar Mørk Jensen, Aabenraa, ønsker også et trække sig.

Skrantende helbred er også en grund til, at det vil være rimeligt, nu 60 år efter befrielsen at ophøre med dette blad. Skulle der imidlertid være nogle, der mener noget andet, henvend jer da til bladudvalgets formand, Alfred Andersen. Se side 2.

Her til slut vil jeg gerne på denne enkle måde bringe min tak til alle, der først og fremmest har været trofaste brugere og læsere af bladet og i mange tilfælde har tilkendegivet deres tilfredshed med indholdet.

Tak til trykkeriet for smidighed og præcision samt en stor tak til alle, der via beretninger, rejsebeskrivelser til lejrene med mange billeder, som man kan tage frem, når man vil mindes gamle kammerater fra denne tid.

Kaj Christensen
Ansvarshavende redaktør

AUSCHWITZ-DAG

Bernadottegården i Roskilde 27. januar 2005

Regeringen besluttede for to år siden, at den 27. januar, dagen for befrielsen af koncentrationslejren Auschwitz, skal markeres offentligt hvert år. Dagen er en mindededag for ofrene for Holocaust og andre folkedrab rundt omkring i verden. I Roskilde har man markeret denne dag på Bernadottegården både i 2004 og i 2005 for at sikre, at mindet om Holocaust bevares, at reflektere over den lære, der kan drages af Holocaust og at bidrage til arbejdet for et demokratisk samfund. I år var der samlet ca. 95 mennesker på Bernadottegården på denne dag til et café-arrangement for at deltage i en paneldebat med temaet: Bødler eller gerningsmænd under 2. verdenskrig

Hensigten var, at paneldebatten fortrinsvis skulle fokusere på kz-lejrenes gerningsmænd.

Kunne noget lignende ske i dag? Hvad er det, der gør mennesker til masseordere?

Paneldeltagerne var følgende:

Torben Jørgensen, historiker og forfatter, Else Hviid, sognepræst ved Himmelev kirke, Povl Kildemoes, lektor, tidl. kz-fange, Marie Damsgaard, historiestuderende og barnebarn efter afdød kz-fange.

Else Drejer indledte dagen med at omtale eftermiddagens program, hvorefter Roskildes borgmester, Bjørn Dahl, bød velkommen og talte om nødvendigheden af at mindes ofrene fra Auschwitz for at kunne forebygge fremtidige folkedrab. Visionen for Auschwitz-dagen skal vække til tanke og refleksion hos Roskildes borgere. Målet med arrangementerne i Roskilde er at gøre Auschwitz-da-

gens tema nærværende.

Efter Bjørn Dahls velkomst sang forsamlingsen »I Danmark er jeg født«.

Torben Jørgensen, der har skrevet bogen »Stiftelsen - bødlerne fra Aktion Reinhardt« indledte selve debatten med et 25 minutter langt indlæg, hvori han bl.a. beskrev den udvikling, at nogle få ganske almindelige tyske mænd fra at være funktionærer i 30'ernes tyske eutanasianstalter bliver overført til udryddelseslejrene Belséc, Sobibor og Treblinka og der udfører drabene på omkring en tredjedel af de jødiske ofre for nazisternes folkemord. Det stiller spørgsmålet: Kunne det ske i dag? Kunne ganske almindelige mennesker gøre noget lignende? Hvad får tilsyneladende almindelige mennesker til at slå andre ihjel på barbariske måder, og hvad kan man gøre for at forhindre, at mennesker bliver bødler.

I de tyske eutanasianstalter myrdede man med gas mennesker med stærke fysiske handicap, psykisk retarderede mennesker og andre mennesker med defekter, som ikke passede ind i det nazistiske mønstersamfund.

Efter Torben Jørgensens indlæg fik de øvrige tre paneldeltagere hver 5 minutter til at fortælle om deres baggrund for at deltage.

Else Hviid talte om det onde i menneskene ud fra en kristen livstro og holdning. Om ondskaben. Om det, at vi er født med både ondt og godt.

Marie Damsgaard talte om sin morfar, der som ung politibetjent kom til Buchenwald kz-lejren.

Hans fortællinger om sine oplevelser. Hvordan morfaderen formåede sammen med sine kammerater og deres kammeratskab at bevare livsmodet og at holde sig oppe. Man hjalp hinanden.

Povl Kildemoes's baggrund: Arrestret i juni 1944 - Vestre fængsel og Shellhuset med forhør - august 1944 til Frøslev - 15. september til Neuengamme og 24. september - 20. december Husum - Neuengamme indtil 20. april 1945 - Frøslev - Sverige - hjem 15. maj.

Omtalte det primitive i mennesker, hvordan han en juleaften i 1944 forsvarede deres Røde Kors-pakker med læ-

Nogle af de mange tilhørere ved Auschwitz-dagen den 27.1.05. Foto: E. Reitoft.

derrem i hånd, for at ikke andre nationaliteter skulle stjæle dem. Han brugte ikke remmen; men han var klar til at bruge den. Selvopholdelsesdriften var så stor, at han ikke ville dele med andre.

Efter præsentationen var der kaffe- og tænkepause i 10 minutter, før der blev åbnet for debatten med spørgsmål til panelet.

Et par enkelte spørgsmål:

Redaktør af Modstandskampen, Kaj Christensen, havde denne kommentar til spørgsmålet, om man kan blive lige så modbydelige i dag som den gang, at en sammenligning mellem tortur i Abu Ghraib og forholdene i Auschwitz ikke duer. Auschwitz kan ikke forekomme i et demokratisk samfund, hvor det vil være umuligt at skjule sådanne forhold.

Et andet spørgsmål og kommentar drejede sig om tilskuerens rolle. I krigens sidste år kontrollerede allierede luftstyrker det europæiske luftrum, men nægtede trods desperate bønner at bombe adgangsvejene til lejren og på den måde forhindre jødernes vej til gaskamrene.

I Danmark havde man en flygtningepolitik, der gjorde det meget vanskeligt eller helt forhindrede jøder i at komme ind i landet. Danske embedsmænd udleverede statsløse jøder til Tyskland til en uvis skæbne. En mor med sine tre børn kom illegalt over grænsen, blev taget og udleveret til tysk politi. Alle 4 omkom i Auschwitz få uger efter dette møde med danske myndigheder.

Danmark og vi var tilskuere. Er tilskueren på gerningsmændenes side?

Ikke alle nåede at komme frem med deres spørgsmål, da arrangementet skulle slutte kl. 16.00, så efter et par timer sluttede den udbytterige eftermiddag med, at alle sang: En lærke letted'.

Mogens Henrik Nielsen

Tre af panelets fire deltagere Torben Jørgensen, Povl Kildemoes og Else Hviid. Foto: E. Reitoft.

Program Frøbjerg Bavnehøj den 5. maj 2005

Kl. 14.00:

Hjemmeværnets Brassband Fyn musicerer under ledelse af Helle Christiansen

Kl. 14.30:

Fanerne føres til mindesmærket (faneborg)

Skovridder Søren Kirk Strandgaard, Fyns Statsskovdistrikt, byder velkommen

Fællessang »En lærke letted«

Frøbjerg talen v/ borgmester Finn Brunse, Tommerup

Frihedsbudskabet

Musikkorpset spiller »Danmarks frihedssang«

Modstandsbevægelsens tale v/ Poul Nielsen

Kransenedlæggelse

»Last Post«

Fællessang »Altid frejdig«

Pause - private buketter kan lægges, fotografering m.v.

Fællessang »I alle de riger og lande«

Hjemmeværnets tale v/ Den Kommitterede for Hjemmeværnet, Ulrik Kragh

Overrækkelse af hæders- og anciennitetstegn til personel fra Hjemmeværnet v/ chefen for Hjemmeværnsdistrikt Nordvestfyn, major Peter Holst-Hansen

Fællessang »Det haver så nyligen regnet«

Afslutning v/ formanden for Frøbjergkomiteen, amtsrådsmedlem Carsten Abild

**Komiteen for Mindelunden
ved Frøbjerg Bavnehøj**

5. maj i Mindelunden

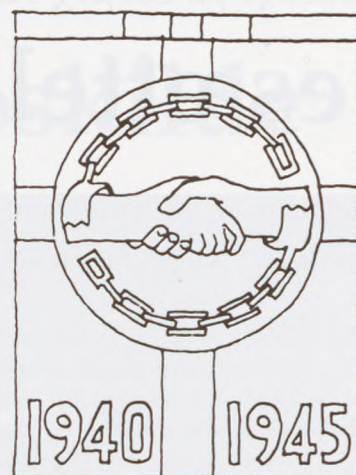
- Kl. 7.30: Æreskompagni, veteraner og gæster ankommer. På plads 0815.
- Kl. 9.00: Dronningen ankommer til Mindelunden og modtages af statsministeren m.fl.
- Kl. 9.05: Ved indgangen til det store gravfelt hilser dronningen på særligt indbudte gæster.
- Kl. 9.10: Dronningen inspicerer Æreskompagniet. Umiddelbart efter afslutningen af inspektionen hilser Dronningen på veteranerne, som er opstillet i forlængelse af Æreskompagniet.
- Kl. 9.15: Dronningen begiver sig til stole opstillet tæt ved hovedmenumentet.
- Kl. 9.20: Dronningen ledsaget af adjutantstabschefen nedlægger en krans ved hovedmonumentet. Derefter lægges yderligere to kranser af statsministeren, henholdsvis af hr. Jørgen Barfoed, formand for Frihedskampens Veteraner. Der spilles af musikkorps ved hver kransenedlæggelse.
- Kl. 9.30: Dronningen med følge forlader det store gravfelt ledsaget af statsministeren, hr. Barfoed og Holmens provst.
- Derefter går dronningen med følge mod hovedindgangen, hvor statsministeren, formanden for Frihedskampens Veteraner og Holmens provst tager afsked.
- Kl. 9.35: Veteranerne sidder op i busser. Afgang senest 1000.
- Kl.10.00-10.50: Transport til Holmens Kirke.

Højtidelighed for Krigssejlerne

Den 5. maj kl. 08.30 - 10.40 afholdes en højtidelighed for krigssejlerne ved Mindeankeret i Nyhavn. HM Dronningen ankommer kl. 10.00, og der holdes en tale af en officiel repræsentant for regeringen. Derefter taler chefen for Forsvarsstaben, viceadmiral Tim Sloth Jørgensen, og der afholdes en andagt. Der lægges krans af en krigssejler og en repræsentant for Kongehuset, og Dronningen forlader Mindeankeret kl. 10.30. Derefter er der transport til Holmens Kirke, eller der marcheres efter Søværnets Tamburkorps.

Kl. 11.20 - 12.30 afholdes en mindegudstjeneste i Holmens Kirke med deltagelse af Hendes Majestæt Dronningen.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

4. maj 2005 i Mindelunden i Ryvangen

Der er lagt følgende program for dagen:

- Kl. 10.00 lægger skolebørn fra Bispebjerg Skole blomster på hver enkelt grav.
- Kl. 19.30 Hjemmeværnets Musikkorps, København (dir. Erik Jørgensen) spiller på pladsen foran Store Gravfeldt.
- Kl. 20.00 Velkomst ved formanden for Kammeraternes Hjælpesfond.

Foruden Hjemmeværnets Musikkorps medvirker N. Zahles Kor under ledelse af Minna Hess Thaysen.

Tale ved statsminister Anders Fogh Rasmussen

Derefter fællessang, afslutning ved mødeleder, hvorefter alle forener sig med kor og musikkorps i sangen »Altid frejdig«.

Højtideligheden arrangeres af Kammeraternes Hjælpesfond

Kursusuge på Esbjerg Højskole:

Besættelsestiden 60 år efter!

Søndag den 14. til lørdag den 20. august 2005

Kursusleder: Niels Ole Frederiksen

Perioden 1940-45 er stadig genstand for stor opmærksomhed og debat. Det historiske materiale er, efterhånden som arkiver bliver åbnet og hidtil ukendt kildemateriale dukker op, med til at skabe store avisoverskrifter og nyheder, som oftest blæses stort op i de danske medier. Denne fortsatte interesse og sejlivethed viser, at besættelsestiden stadig i dag har relevans for danskerne.

Interessen for krigens valg og handlinger er med til at forme den nationale identitet. Besættelsens historie hjælper os til at forstå, hvem vi var, og derved hvem vi er blevet. Den giver os et stabilt grundlag til at forstå andre.

Det er debatten om besættelsens begivenheder og personer, der holder interessen for emnet i live. De løbende diskussioner i medierne vækker vor nysgerrighed til at ville vide mere og ansporer os derved til videre undersøgelser.

Med dette kursus vil vi forsøge at få et indblik i den nyeste forskning og give et bidrag til den løbende debat. Kurset retter blikket mod de datidige aktører og sætter besættelsen i historisk relief.

Gennem foredrag fra personer, som deltager i den aktuelle debat og forskning, vil vi prøve at sætte de historiske begivenheder i perspektiv, og gennem de efterfølgende samtaler og diskussioner vil vi gøre det historiske mere nærværende.

Midt i kursusforløbet bliver der en ekskursion til Det Tyske Hus i Sønderborg, hvor vi skal høre og se nærmere på det tyske mindretals holdning i besættelsesårene.

Dette kursus henvender sig til alle - unge som ældre, som gerne vil vide mere om besættelsestidens historie og gerne vil mødes med andre, for hvem historien er blevet en besættelse!

Program

Søndag 14. august

16.00-17.30

Ankomst og indkvartering

Aften

Velkomst v/forstander Kim Mortensen

Hvorfor bliver vi dog ved?

v/kursusleder Niels Ole Frederiksen

Mandag 15. august

Formiddag

Frode Jakobsen, Hvad kom der ud af det?

v/tidl. chefredaktør og forfatter Sven

Ove Gade, Birkerød

Eftermiddag

Min far og den fejle side

af kridtstregen v/forfatter, kunsthistoriker m.m, Hans Edvard Nørregård-

Nielsen, København

Aften

Drivtømmer v/historiker, forfatter Arne

Gammelgaard, Hammel

Tirsdag 16. august

Formiddag

Nolde, Høst og 30'erne v/museumsin-

spektør, mag.art. Henrik Sandberg,

Gudhjem

Eftermiddag

Besættelsestiden set fra grænselandet

v/chefredaktør Siegfried Mattlok,

Aabenraa

Aften

Krigere med skæve våben

v/sekretariatschef Poul Henrik Jensen,

Charlottenlund

Onsdag 17. august

Heldagsudflugt til bl.a. Det Tyske Hus i

Sønderborg

Aften

Fri disposition

Torsdag 18. august

Formiddag

Danske krigsbørn og arkiverne v/lærer,

formand for DKB, Arne Øland, Randers

Eftermiddag

Besættelsestiden og industrien v/professor

og forfatter Ole Lange, Søborg

Aften

Lulu Ziegler cabaret v/skuespiller Anne

Eltang og pianist Torben Kjær

Fredag 19. august

Formiddag

Birkedal v/journalist og forfatter Peter

Øvig Knudsen, Gentofte

Eftermiddag

Besat af besættelsen v/tidl. chefredaktør

og modstandsmand Bent A. Koch,

Odense

Aften

Afstutningsmiddag

Lørdag 20. august

Afrejse

Esbjerg Højskole
Stormgade 200
6700 Esbjerg

4. og 5. maj 2005

Bernadottegården Roskilde

Den 5. maj er det 60 år siden, at Danmark blev befriet. Efter 5 år med sabotager, henrettelser, deportationer, likvideringer og tyske soldater i gaderne kunne danskerne igen leve i et frit land.

Den 5. maj er en skelsættende dato i danmarkshistorien, og da det må forventes at være sidste gang, veteraner fra besættelsestiden i større tal vil kunne deltage i festligholdelsen af runde dage for befrielsen, vil denne dag i år blive markeret mange steder i landet med mindehøjtideligheder 4. og 5. maj - også på Bernadottegården i Roskilde.

Da Bernadottegården sammen med Bernadotteparken til stadighed huser ca. 30 tidligere modstandsfolk, fanger og krigssejlere i plejeboliger og ældreboliger, har man valgt at gøre majdagene til noget særligt. De skal være festlige, minderige og fulde af gode oplevelser, som alle deltagere - beboere, personale og gæster - kan se tilbage på med glæde.

Alle arrangementer gennemføres i samarbejde mellem Bernadottegården, Bernadottegårdens Beboerfond og Bernadottegårdens Venner, ligesom Roskilde Kommune vil yde støtte til arrangementerne.

Den 3. maj

For at nå det hele tyvstarter man allerede den 3. maj, hvor der holdes festmiddag.

Middagen er for beboerne samt de daghemsbrugere, der er i daghjemmet den dag, modstandsfolkene fra Bernadotteparken, hjælpere og inviterede gæster. Der vil være kunstnerisk underholdning, festtale og fællessang til midt dagen.

Den 4. maj

Den dag mindes vi de døde fra frihedskampen, og sædvanen tro går turen til Mindelunden i Ryvangen i busser fra Bernadottegården. I Mindelunden er der reserveret siddepladser til beboerne ved gravfeltet foran det store monument, så de har mulighed for at følge højtideligheden fra første række. Som andre år deltager musikkorps og N. Zahles kor. Modstandsfane og Dannebrog føres ind inden kirkeminister og statsminister ankommer. Til sidst ankommer Dronning Margrethe med følge og tager plads, hvorefter højtideligheden begynder med velkomst af Anna-Lise Clausen. Herefter

5. maj indledes med at sætte blomster ved Folke Bernadottes relief. 5. maj 2004.

Foto: Emmy Reitoft.

korsang, fællessang og kransenedlæggelse inden statsministeren taler.

Efter afslutningen forlader de kongelige Mindelunden, fanerne føres ud, og så kører busserne hjem igen til Bernadottegården, hvor vi bliver modtaget med lysallé, kaffe og snitter og en Gammel Dansk til at varme næsen på. Alle er velkommen til at deltage i turen.

Den 5. maj

For at gøre dagen ekstra festlig er der opsat en flagallé. Flagene bliver hejst fra morgenstunden. Kl. 10.30 begynder et hjemmeværnsorkester fra kompagni Køge Bugt at underholde ude ved Bernadottes mindesten og mindeeg, inden højtideligheden begynder kl. 11.00. Her medvirker Studentersangernes udvidede Seniorkor.

Efter velkomsten føres beboerfanerne frem, inden højtideligheden begynder med korsang og derefter fællessang »En

lærke letted«. Et højdepunkt bliver tidl. chefredaktør Bent A. Kochs tale, inden der nedlægges blomster ved mindestenen, der efterfølges af trompetsolo: The Last Post. Højtideligheden fortsætter med musik og sang, inden vi slutter af med Frihedssangen, og fanerne føres ud.

Kl. 14.00 er der festgudstjeneste i blok 4 ved sognepræst Else Hviid. Gudstjenesten er offentlig ligesom formiddagens højtidelighed, og alle er hjertelig velkommen til at deltage.

5. maj er dermed ikke slut for alle beboere, idet nogle af de tidl. modstandsfolk om aftenen er inviteret til en festmiddag på Københavns Rådhus af Københavns Kommune. En af beboerne har doneret en bus, så der bliver arrangeret en fælles bustur, som gør det muligt for deltagerne at komme til København.

Emmy Reitoft
Mogens Henrik Nielsen

Donationer og navngivning Bernadottegården i Roskilde

Når du læser dette, har Bernadottegården haft den store glæde at få navngivet tre boliger i forbindelse med en donation.

Den første blev navngivet langfredag den 25. marts. Erland Leifhøj, tidligere politiassistent, blev taget sammen med ca. 1960 kolleger af tyskerne den 19. september 1944 og ført til kz-lejren Buchenwald med tog i kreaturvogne. Senere på året blev 450 af disse politifolk ført til arbejdslejren Park Meusdorf, STALAG IV G, som ligger syd for Leipzig. Arbejdspladserne var fordelt overalt i Leipzig. Arbejdet var ikke så hårdt som i andre lejre, men maden var ikke anderledes. For dårlig og der var for lidt af den. I slutningen af marts blev Erland Leifhøj sammen med alle andre politifolk ført til opsamlingslejren Neuengamme, hvorfra de et par uger senere blev ført til Frøslev.

Til minde om den tid har Erland Leifhøj ønsket at navngive en plejebolig i blok 3 med navnet »Park Meusdorf« i forbindelse med, at han gav et smukt beløb til Bernadottegårdens Beboerfond. Beløbet vil blive brugt efter giverens ønske. Til stede ved donationen var beboere, personale og Erland Leifhøjs familie.

Den 9. april donerede Frihedsmuseets Venners Fond igen en bolig. Ja, ikke blot én, men to boliger, idet Fonden i anledningen af 60-året for Danmarks befrielse ønskede at sætte et minde for de to kendte Holger Danske sabotører, »Citronen« og »John«. Begge blev dræbt under besættelsen under tragiske omstændigheder.

»Citronen« var den 19. september på vej ind mod centrum i København - iført

politiform, han vidste ikke noget om aktionen mod politiet - da han blev arresteret af Gestapo, der jo troede, at de blot havde fanget en »almindelig« politimand og ikke den stærkt eftersøgte modstandsmand. »Citronen« prøvede at flygte, men blev skudt. Blev anbragt i en ambulance, hvor han fik mulighed for at bruge en skjult pistol mod en Gestapomand, hvorefter han igen kunne flygte. Fandt skjul i en villa i Jægersborg. Ved et tilfælde kommer der tyskere til villaen den 14. oktober og spørger efter ejeren. »Citronen« hører tysk tale og tror, at det er ham, de er ude efter. Det kommer til kamp; men kampen er ulige. »Citronen« var endnu svag og havde kun få våben; men han forsvarede sig så modigt, så tyskerne måtte hente forstærkning. Han nåede at dræbe mange, inden han selv faldt gennemhullet af flere skud, 34 år gammel.

»John« var matematiklærer; men blev kendt som en af de mest uforfærdede aktionsledere i sabotageorganisationen Holger Danske, leder af store velgennemførte aktioner mod danske virksomheder, der arbejdede for værnemagten.

En nat overnattede »John« og hans nære medarbejder »Finn« (Jens Lillelund) hos en kvinde, der boede på Østerbro i København. Desværre for de to mænd var hun stikker, og mens de sov, ringede hun til Gestapo. Næste morgen var Gestapo parat, da de kom ned på gaden. De prøvede at komme væk på cykel. Det lykkedes »Finn« at flygte, men »John« blev ramt alvorligt af flere skud. Han blev ført til Vestre Fængsel, hvor han blev udsat for rå og forfærdelig tor-

Erland Leifhøj og datteren Annette samt Mogens Henrik Nielsen. Afsløringen har netop fundet sted. Foto: E.R.

tur. Han blev bl.a. sparket på sit kvæstede ben - men »John« sagde ikke noget!

»John« tilbragte ca. 5 måneder i Vestre Fængsel, inden han blev henrettet. Han beskæftigede sig meget med sin forestående henrettelse: Hvordan mon de vil binde mig til pælen? Jeg kan jo ikke stå!

I fængslet blev »John« passet af en fangekammerat, den senere læge Jørgen Kieler.

Jørgen Kieler afslørede mindeplade og mindeskrift og fortalte om »John«s sidste dage og timer.

Mindeplade og mindeskrift for »Citronen« blev afsløret af Paul Lynggaard fra Frihedsmuseets Venners Fond.

Efter højtideligheden var Bernadottegården vært ved et glas vin.

Mogens Henrik Nielsen

Jørgen Kieler ved mindetavlen for »John«. Foto E.R.

Poul Kildemoes har påtaget sig oplæsningen af den opsatte, afslørede tekst. Foto: E.R.

Poul Lynggaard og Mogens Henrik Nielsen ved mindetavlen for »Citronen«. Foto: E.R.

RUNDE DAGE

Ved Anni Mørk.

Sendes til Dagmar Mørk Jensen,
Damms Teglgård 20, 1.th.
6200 Aabenraa
Telefon og fax 74 62 71 14

Desværre måtte tidspunktet for bladets udgivelse ændres på grund af uforudsete hændelser, derfor hermed en forsinket lykønskning til en del af læserne. Desuden er alle de fødselsdatoer, der foreligger for resten af året 2005 allerede med i dette nummer.

21. januar

Astrid Nielsen, 85 år
Brændeskovvænget 13 B
5700 Svendborg

12. februar

Svend Olsen, 85 år
Kjærsvej 105,
4220 Korsør

21. februar

Grethe Schou, 80 år
Grevensgade 33 st
4220 Korsør

26. marts

N. Møller Nielsen, 85 år
Enggårdsgade 50
9000 Aalborg

14. april

Grethe Hansen, 85 år
Tvedvej 118
5700 Svendborg

16. april

Heine Gøtstad, 80 år
Kornagervej 79
2800 Lyngby

17. april

Erna Heldorf Olesen, 85 år
Markedsvej 88
9700 Brønderslev

21. april

Margit Svendsen, 80 år
Teglmarken 20 a,
4220 Korsør

22. april

Leo Hansen, 75 år
Gråkildevvej 16
7700 Thisted

26. april

Vagn Foldager, 85 år
Havrevænget 21
5210 Odense NV

27. april

Karl Salling Møller, 80 år
Evasvej 13
9000 Aalborg

01. maj

Aage Pedersen, 85 år
Sct. Pedersgade 5
8900 Randers

03. maj

Margith Houlberg, 70 år
Akacievej 1
9230 Svenstrup

Erik Jørgen Jakobsen, 85 år

Valnøddevænget 14
3000 Helsingør

Helga Rasmussen, 85 år

Mariagervej 21 st.th.
8900 Randers

04. maj

Anette Bruun, 60 år
Vestergade 20
9574 Bælum

07. maj

Kirsten Møller, 80 år
Jernbanegade 17
7160 Tørring

16. maj

Tom Hansen, 90 år
Ullerupdalvej 231 st.th
7000 Fredericia

31. maj

Annelise Lykkeberg, 75 år
Mosevej 3, Åle
7160 Tørring

06. juni

Grethe Poulsen, 85 år
Peblingevej 45,
4000 Roskilde

11. juni

Solvejg Christiansen, 70 år
Boelskilde 36
7160 Vejle

21. juni

Leon Petersen, 85 år
(142.638)
Sallingvej 19, 3.th
2720 Vanløse

03. juli

Ketty Hansen, 85 år
Sundvej 4
4862 Guldborg

Knud Jørgensen, 85 år

(142.602) »Essetofte«
Ølbyvej 155
4600 Køge

07. juli

Per Kristensen, 65 år
Hasseltoften 76
8361 Hasselager

09. juli

Birger Scholler, 90 år
Sallingvej 18
2720 Vanløse

16. juli

Johan V. Nielsen, 85 år
Birkevej 9
3390 Hundested

25. juli

Jens Wuiff, 90 år
Grønland 34
8500 Grenå

28. juli

Rachel Krasnik, 100 år
(Theresienstadt)
Hareskovbo, Skovalléen 8
2880 Bagsværd

29. juli

Frode Toftgård Jensen, 80 år
(Dreibergen)
Løvsangervænget 15, Snekstrup
5210 Odense NV

31. juli

Eli Larsen, 85 år
Ruskær 2 th
2610 Rødovre

22. august

Jørgen Jensen, 85 år
Skårupøre Strandvej 66
5881 Skårup

11. september

Henrik B. Knudsen, 85 år
Brovejen 199
5500 Middelfart

23. september

Inger Nielsen, 85 år
Ragnhildsvej 5
5700 Svendborg

21. oktober

Knud E. K. Madsen, 90 år
Strandvejen 5
5960 Marstal

25. oktober

Peter Damsgård Jensen, 85 år
Nørrebjerg Runddel 179
5220 Odense SØ

27. oktober

Jenny Johnsen, 75 år
Mette Rudsvej 19
5700 Svendborg

17. november

Egon Thomassen, 80 år
Teglvej 39
8900 Randers

26. november

Vanda N. Qvist, 75 år
Udsigten 16
4220 Korsør

Kort version med henblik på at finde vidner:

Hans liv blev reddet

Da jeg er i færd med at nedskrive og publicere historien om en fange der blev reddet fra krematorieovnene, og da jeg gerne vil have den så historisk korrekt som muligt, søger jeg vidner, der kan bidrage med navne og kendsgerninger:

Historien blev givet ved en tale i.f.m. med en middag på vejen hjem fra en mindetur til lejrene i Tyskland, sikkert

1970. Den drejer sig om tiden, da de skandinaviske fanger blev samlet i Neuengamme forud for hjemtransport med de hvide busser d. 20. april 1945, og historien er om en afkræftet, men levende dansker, der var blandt ligene, der skulle kremeres og blev reddet af danskerne, der fik bragt ham tilbage til kræfter.

Jeg har en del detaljer, men mangler

sikkert en del og særligt navnet er jeg interesseret i.

Jeg er søn af Viktor Glysing Jensen, der døde i 2001, og fra hvem jeg har historien.

Da jeg selv bor i USA, kan der ringes til en af kontaktpersonerne, (se nedenfor), hvorefter jeg vil ringe op.

Jens Glysing-Jensen

En KZ fange hvis liv blev reddet

Ved middagsselskabet rejste Preben (fiktivt navn) sig for at holde en tale, selvom det var imod de regler, de havde aftalt, når de var sammen.

Det foregik i forbindelse med hjemturen fra et mindebesøg med deres koner via bus til et par af de steder, de havde tilbragt som KZ fanger under den anden verdenskrig.

Det foregik i 1970, 25-året for hjemkomsten (årstallet er mit eget rimelige gæt).

Preben havde en særlig grund til at bryde den aftale, de havde.

Perioden, Preben ville tale om, var den sidste tid de var i Tyskland, hvor de skandinaviske fanger blev samlet i et særligt afgrænset område i hovedlejren Neuengamme.

De skandinaviske fanger var under særlig forplejning med Røde Kors pakker sendt fra Sverige, og det var et resultat af en aftale, den svenske greve Bernadotte havde indgået med Himmler.

Efter at Preben undskylder, at han rejser sig på trods af aftalen, fortæller han:

»Da danskerne var samlede i Neuengamme rygtedes det, at der blandt de opstablede lig, der ventede på at blive brændt i krematorieovnene, var en dansker, der stadig var i live.

Ved hjælp af bestikkelse af vagterne med cigaretter, blev der sendt to fanger over for at undersøge sagen og i givet fald finde ud af, hvad der kunne gøres.

De fandt, at rygten talte sandt og indledte forhandlinger med de derværende vagter om, hvordan de kunne få danskeren med tilbage.

De prøvede med cigaretter, men det nyttede ikke, fordi vagterne skulle stå til regnskab for antallet af ligene.

De blev sendt af sted med beskeden om, at danskeren, imod en betaling i cigaretter, kunne udveksles med et andet lig.

Da de udsendte returnerede med den besked, blev der med det samme igenem hegnet indledt forhandlinger med polakkerne om en pris i cigaretter for et lig.

Polakkerne var kendt for at kunne klare alt.

Prisen blev aftalt og senere leverede polakkerne et lig. Udvekslingen med vagterne ved krematorieovnene blev derefter gennemført.

Den døende dansker blev bragt ind i den danske afdeling og blev sat under omhyggelig pleje.

En af fangerne fik til opgave at være plejer for den afkræftede dansker, og det lykkedes efter omhyggelig pleje at få ham bragt tilbage til livet.

Preben fortsætter:

Vi er nu her så mange år efter, og den dansker, der fik den store opgave, som han løste så godt, er iblandt os her i dag og - Preben peger ham ud..

Den afkræftede dansker, som blev bragt så omhyggeligt tilbage til livet, var mig.

Mange tak.«

Min far, Viktor Glysing Jensen, deltog sammen med min mor i middagen, og først mange år senere ønskede han at tale om sine oplevelser fra dengang, og denne var een af dem, han fortalte mig om. Som han sagde, han ønsker ikke, det skulle blive glemt.

Derfor har jeg valgt at nedskrive denne oplevelse så godt som jeg husker.

Jens Glysing-Jensen

Kontakter:

Modstandskampen 1940-1945, Redaktør Kaj Christensen, Bernadotteparken 65, Himmelev, 4000 Roskilde. 38 19 68 06.

Frihedsmuseet, Helle Pedersen 33 13 77 14, fx. 33 14 03 14

John T. Lauridsen, Arkivar paa Rigsarkivet. Tlf. Oplysning 118. Udgiver af Bogoversigt.

www.fng.dk

Fyns Stiftstidende, Malene Birkelind tlf: 63 15 11 82, C: 30 32 98 69.

Sentenser

Grib lykken i farten og nyd, mens du har den.

Chr. Winther.

Vrede og nid forkorter livet og bekymringer gør dig gammel før tiden.

Syrak.

Det er vigtigt at give dig tid til at lave ingenting. Det er også livet.

Kaj Christensen.

At være streng mod sig selv, men mild mod andre, viser en udmærket karakter.

Fr. von Schiller.

Løgn

Nazitysklands overfald på Polen for 65 år siden udløste 2. Verdenskrig.

1. sept. 1939 faldt Hitlers tropper ind i Polen. Kampflyvere bombarderede Warszawa og andre byer. Det var optakten til 2. verdenskrig.

Da den var forbi, var den grusomme balance mere end 50 mio døde, delvist ødelagte byer og store landstrækninger helt raserede.

Dette Polensfelttog med de grusomme følger startede med en løgn. Nazipropaganda fordrejede kendsgerningerne til det modsatte.

Føreren/Rigskansleren begav sig i Rigsdagen for at meddele det tyske folk, hvorfor Stortyskland befandt sig i krig denne morgen. Han omtalte de fredsbestræbelser, han havde forsøgt, men som de onde Polakker overhovedet ikke havde reageret på.

»Min kærlighed til fred og min uendelige tålmodighed må imidlertid ikke forveksles med svaghed eller endog fejhed. Derfor har jeg besluttet at tale med Polen i samme sprog, som Polen i måneder har anvendt over for os. Polen har i nat for første gang med regulære soldater skudt på vort eget territorium. Siden kl. 5.45 har vi besvaret ilden, og fra nu af vil bomber blive besvaret med bomber« brølede »alle tiders største feltherre« i mikrofonen.

Faktisk deltog ingen polske soldater i det foregivne angreb på senderen Gleiwitz, derimod SS-folk, forklædt i polske uniformer, under kommando af SS-fører Naujock. Da man, for at fuldende propagandaen også havde brug for et par faldne, blev et par KZ-fanger iført polske uniformer og anbragt på den angivelige kampplads.

Overfaldet på Polen og dens blodige følger var imidlertid først muligt, efter at Tyskland havde annekteret Østrig.

Indfaldet i Østrig var et voveligt, forberedende skridt til planerne om angrebskrig mod andre lande. Det første skridt for at skaffe »Lebensraum« var taget. Mange nye divisioner af soldater var vundet, og ved gevinsten af udenlandsk valuta, blev oprustningsprogrammet styrket.

Sådan vurderede den internationale militærtribunal i 1946 i sin dom mod de

nazistiske hovedkrigsforbrydere annekstionen af Østrig.

(NB: samme Naujock har personligt over for mig »pralet« af denne episode - DMJ)

Sudeterland hentes hjem

Hitlertysklands appetit var slet ikke stillet med annekstionen af Østrig. Næste punkt på programmet var Sudetertyskland.

I henhold til München-aftalen mellem Tyskland, Italien, Frankrig og Storbritannien af 30.9.1938, der burde hedde München-kapitulationen, blev også Sudeterland hentet »heim ins Reich«. Uagtet hans løfte om, at Stortyskland ingen videre landområde fordrerede, planlagde Værnemagtens generalstab nye røvertogter med henblik på:

15. marts 1939 ødelæggelsen af rest-Tjekkiet, Bøhmen og Mähren, der alle underlægges som »protektorater«. Slovakiet udskilles og der installeres en tysk- og nazivenlig regering. Marchen mod 2. verdenskrig kan ikke mere stoppes.

1. sept. 1939 angrebet mod Polen.

9. april 1940 invasion i Danmark og Norge.

10. maj 1940 indmarch i Belgien, Holland og Luxemburg, en foranstaltning til offensiven mod Frankrig.

6. april 1941 angreb på Jugoslavien og Grækenland.

22. juni 1941 overfald på Sovjetunion.

11. december 1941: Krigserklæring mod USA.

Disse aggressioner, som Nürnberger Krigsribunalet kalder: »sammensværgelse mod freden«, og som værnemagtens overkommando var medansvarlig for sammen med generalstaben, fordi de ikke kunne have været gennemført uden samarbejde mellem nazi-ledelse, generalitet og industri, de betød et brud på internationale aftaler.

Faktisk havde også Tyskland underskrevet »Almindelig aftale om afkald på krig.« (Kellog-Briand-pagten af 27. august 1928.)

Terror til det sidste

Med terrorhandlinger, SA-kældre og lejre (forløbere for KZ), blev politiske modstandere ofte pryglet til døde. Sådan begyndte nazismen og med brutal, blodig terror gik den til ende.

Allerede efter annekstionen af Østrig

tiltog terroren mod den »indre fjende«, d.v.s. politiske modstandere og »utroværdige elementer«.

Allerede i de første uger blev 70.000 østrigere af alle politiske retninger arresteret. 1. april 1938 blev de første østrigere ført til Dachau med de såkaldte »prominente-transporter«. Antisemitiske uroligheder hørte til dagens orden. På »Rigskrystalnatten« 10. nov. 1938 nåede de deres højdepunkt. Forbrydelserne var blevet til statshandlinger. Massemord legaliseret.

Krigsforbrydelser

De forøvede krigsforbrydelser i alle okkuperede lande, som ikke alene tjente til »Endlösung« af jødespørgsmålet, men også til udryddelse af zigøjnere og andre folkeslag og til at fastholde folkene i slaveri, var blodige udtryk for den dybeste menneskeforagt. Hvor som helst Hitler-tropperne kom ind, trak de blodspor gennem landet. Sammen med værnemagten fulgte SS-SD, Gestapo, Kommandoer, politiske ledere, diplomater og forretningsfolk. Sammen med terroren udplyndrede de landene.

Modstanden blev ikke brudt

Ingen bestemmelser, forbud, hverken terror, udryddelser eller gengældelsesaktioner formåede at bryde de undertrykte folks modstand.

I alle nazi-besatte lande, ind. Østrig, kæmpede patrioter, antifascister og demokrater af forskellige politiske og anskuelsesmæssige samt religiøse opfattelser mod den fælles fjende. Nazismen.

De ydede dermed et vigtigt bidrag til at befri deres lande. Dette bidrag blev også af Antihitlerkoalitionen udtrykkeligt anerkendt.

Fra Der neue Mahnruf nr. 9-10 2004.
Oversat af dmj.

Massemord i statens tjeneste

Den 18. februar 1941 beordrede krigsforbryderen, rigsmarskal Hermann Göring et større antal fanger fra koncentrationslejren Auschwitz til Buna-Werk, hvor der fremstilledes syntetisk gummi.

Firmaet IG-Farben AG betaler koncentrationslejrens ledelse fire (4) Reichsmark pr. dag for hver ufaglært og seks (6) for hver faglært.

Til fangerne, der arbejder på Buna-Werk, oprettes lejren Monowitz, den første af de i alt 39 bi-lejre, der oprettes i Auschwitz.

De første 400 jødiske gidsler ankommer til koncentrationslejren Mauthausen ved Linz i Østrig lørdag den 23. februar 1941 fra Amsterdam i Holland.

I Amsterdam udbrød der den 25. februar 1941 generalstrejke som protest mod overgrebene på de hollandske jøder, men efter en massiv indsats af hollandsk politi og tysk SS bryder strejken sammen dagen efter, og over 100 amsterdamske borgere fængsles som anstiftere.

Det er første gang, at man i et besat land oplever en spontan reaktion mod den tyske besættelsesmagt i solidaritet med landets jødiske borgere.

De tyske besættelsesmyndigheder dømmer 18 hollandske medlemmer af modstandsbevægelsen til døden for at have strejket og have begået arbejds sabotage. De bliver den hollandske modstandsbevægelses første ofre.

Krigsforbryderen, Reichsführer, SS. Heinrich Himmler, besøger den 1. marts 1941 koncentrationslejren Auschwitz ledsaget af højtstående SS-officerer og repræsentanter fra IG-Farben AG.

Under besøget giver han ordre til, at der i Brzezinka, tre kilometer fra Auschwitz, skal bygges en ny lejr med plads til 100.000 fanger.

Fra den 7. marts 1941 begynder man i Tyskland at anvende jødiske tvangsarbejdere. Det medførte, at de ortodokse jøder ikke kan overholde sabbatten, fra solnedgang fredag til solnedgang lørdag, hvor de ikke må arbejde.

Fra begyndelsen af februar til slutningen af april 1941 bliver 72.000 jøder fra Warszawas omegn deporteret til byens ghetto, der bliver omgivet af en høj mur. Materiale og byggeomkostninger til muren må det jødiske råd betale af egen lomme til et tysk entreprenørfirma.

I Warszawas ghetto stuves efter-

hånden halvanden million mennesker sammen, og der raser både hungersnød og epidemier. Da ghettoen opløses, er måneds-rationen pr. person 1 kg. kød, 250 gr. sukker, 100 gr. marmelade og 50 gr. fedt.

Hvornår i foråret 1941, Adolf Hitlers beslutning om at iværksætte »den endelige løsning« på jødespørgsmålet er blevet truffet, vides ikke. I hans papirer har man ikke fundet nogen skriftlig ordre, så den er formentlig ikke blevet givet i den form.

Beslutningen blev taget, i hvert fald senest i foråret 1942 af daværende Reichsprotector for Bøhmen/Mähren, krigsforbryderen, SS-general Heinrich Heydrich, givetvis efter direkte ordre fra krigsforbryderen, rigskansler, Adolf Hitler.

Den 14. maj 1941 begynder forfølgelsen af jøder i det besatte Frankrig, og i Paris bliver 3.600 jøder arresteret under en stor razzia.

Den første transport fra udlandet ankommer til Auschwitz fredag den 6. juni 1941. Det drejer sig om 60 politiske fanger fra protektoratet Bøhmen/Mähren.

Fra nu af kommer der en stadig strøm af fanger fra næsten alle europæiske lande til Auschwitz, hvor de på dette tidspunkt hovedsagelig bliver myrdet ved skydning, med slag og spark, eller med indsprøjtning af giften Fenol.

I den ubesatte del af Frankrig (Vichy) begynder jødefølgelserne den 13. juni 1941; Pétaíns regering meddeler, at 12.000 jøder er blevet anholdt og interneret i koncentrationslejre. Jødernes aktiviteter har ødelagt det gode forhold mellem Frankrig og Tyskland, hed det sig.

Vichy-regeringen vedtager en række anti-semitiske love, der gør det muligt at beslaglægge jødiske virksomheder uden skadeserstatning.

I Kowno (Kaunas), Litauens hovedstad, finder der den 28. juni 1941 en massakre sted på den jødiske befolkning. 3.800 jøder bliver myrdet, de fleste af litauske landsforrædere, der blev opildnet af SS-folk - de såkaldte Einsatzkommandoer. Jødestjernen indføres i Estland, Letland og Litauen den 8. juli 1941 efter en forordning fra de tyske besættelsesmyndigheder.

En ny KZ-lejr oprettes i Natzweiler-Struthof (Elsass) den 26. juli 1941.

Den »endelige løsning«, det organiserede massebord på Europas jøder, begynder torsdag den 31. juli 1941.

Krigsforbryderen, rigsmarskal Hermann Göring skriver til krigsforbryderen, SS-gruppenführer Heinrich Heydrich følgende:

»I fortsættelse af den allerede 24. jan. 1939 til Dem overladte opgave, at finde en efter tiden passende bedst mulig løsning på jødespørgsmålet i form af udvandring eller evakuering, giver jeg Dem hermed ordre til at træffe alle nødvendige forberedelser af organisatorisk, saglig og materiel art for en samlet løsning af jødespørgsmålet i Tysklands interesseområde i Europa.

Såfremt andre centrale myndigheders kompetenceområder berøres, skal disse myndigheder også inddrages.

Jeg beordrer Dem endvidere til i Bälde at forelægge mig en oversigt over de organisatoriske, saglige og materielle foranstaltninger til gennemførelse af den ønskede løsning på jødespørgsmålet«.

Massehenrettelser anses i længden for uegnet, da det er umuligt at holde dem hemmelige, og det er for stor en psykisk belastning for mændene i de Einsatzgrupper, der gennemfører henrettelserne. Den sikreste og mest diskrete metode er brugen af giftgas.

Allerede i juni 1941 har krigsforbryderen Himmler under påberåbelse af, at ordren kommer fra Hitler, givet lejrkommandant, krigsforbryderen, Rudolf Höss i Auschwitz besked om at bygge store anlæg, hvori giftgas kan bruges.

I udryddelseslejrene, Chelmno, Belzec, Sobibor, Treblinka og Majdanek bygges der lignende anlæg.

Den første massehenrettelse med giftgas Zyklon B, som er udviklet af IG-Farben A/G, finder sted i Auschwitz den 19. september 1941 i bunkerens til blok 11. 600 sovjetiske krigsfanger og 250 tuberkuløse russere bliver udtaget til henrettelsen.

På grundlag af forordninger, som er udstedt ved månedens begyndelse, skal alle jøder på 6 år og derover fra 19. september 1941 bære jødestjernen, som allerede i 1939 var blevet indført i dele af det besatte Polen.

I Sjitomor (Ukraine) likvideredes ghettoen, og 18.000 mennesker bliver skudt i forstæderne.

Den 29. september 1941 afslutter Einsatzgruppe C under ledelse af krigsforbryderen, SS-Brigadeführer Dr. Rasch, sin to døgn lange massakre på Kievs jødiske befolkning i kløften Babi Jar. 33.771 mennesker, fortrinsvis gamle, kvinder og børn, blev her henrettet med maskingeværer.

Ved Dneprotrovsk (Ukraine) bliver omkring 11.000 jøder myrdet af Einsatzgrupper den 11. oktober, og den 14. oktober begynder transporten af tyske jøder til Lodz (Litzmannstadt) og dermed den almindelige deportation af jøder fra det tyske rige til generalguvernementet Polen, hvor krigsforbryderen, generalguvernør Hans Frank huserede.

Koncentrationslejren Majdanek

Onsdag den 15. oktober 1941 meddeler de tyske myndigheder i den besatte del af Polen, at enhver jøde, der antræffes uden for en ghetto, bliver skudt ned på stedet uden varsel.

I Majdan Tatarski, en forstad til Lublin, anlægges efter direktiv fra Himmler en af de største KZ- og udryddelseslejre, Majdanek, i oktober 1941. Indtil 1943 betegnes den officielt som krigsfangelejr og derefter som koncentrationslejr Lublin.

Lejren dækker et område på 270 hektar, fra den østlige del af Lublin til de nærliggende småbyer Dziesiat, Abramowice og Kalinowska. Der anlægges seks såkaldte »fangefelter«, hvoraf de fem hver rummer 45.000 fanger. Derudover bygges der gaskamre, krematorier, depoter til fangernes ejendele, værksteder, administrationsbygninger og kaserne for SS-personalet.

De første fanger ankommer i efteråret 1941. Det er 5.000 sovjetiske krigsfanger, der myrdes i løbet af 11 uger.

I samme måned påbegyndes anlæggelsen af Birkenau i nærheden af Auschwitz.

Indtil begyndelsen af 1942 får alle fanger, der ankommer til Auschwitz, tatoveret et løbenummer på venstre underarm, en procedure, der kun finder sted i denne lejr; desuden bliver der taget tre fotografier af hver fange, fingeraftryk og udfyldt et detaljeret kartotekskort.

I Kowno, Minsk og Riga bliver de første jøder skudt straks efter ankomsten den 6. oktober 1941.

Universitetet i Strassburg bliver den 24. november udnævnt til »Reichsuniversität«, og lederen af universitetets anatomiske institut, professor Hirth, opnår en tvivlsom berømmelse, da han an-

giveligt med henblik på at ville drive raceforskning lader fanger fra KZ-lejren Natzweiler dræbe, og deres skeletter opbevare på instituttet.

I den gamle fæstningsby, Theresienstadt (Terzin) i Nord-Bøhmen anlægges en koncentrationslejr i november 1941.

Til denne lejr deporteres alle Bøhmisk/Mähriske jøder, 76.000, fra det tyske rige, 41.900 fra Østrig 15.300, og fra Holland 4.900. Her var også indsat danske jøder.

Theresienstadt er ifølge RSHA fortrinsvis for jøder over 65 år og jøder, der er blevet dekoreret med jernkorset af første klasse under 1. verdenskrig eller svært invalideret i krigen, og de har en vis frihed til at lave kulturelle arrangementer.

Herfra deporteredes 88.000 fanger til udryddelseslejren Auschwitz.

Den 8. dec. 1941 foranstalter Einsatzkommandoer en massakre på den jødiske befolkning i Riga, og 27.000 bliver dræbt.

I Chelmno (Gau Wartheland) oprettes en udryddelseslejr, Sonderkommando Kulmhof, og i de første par måneder benyttes specialbyggede lastbiler med røde korstegn til likvideringen. Lastbilernes lad er lufttætte, og udstødningsslangen ledes ind i dem, så ofrene omkommer ved kvælning. Ligene bliver bagefter brændt i de omliggende skove.

Denne henrettelsesmetode viser sig at være uhensigtsmæssig. Den er for langsom, og ofrenes fortvivlede skrig er for stor belastning for SS-folkene, hvorfor man også i Chelmno går over til at bruge giftgassen Zyklon B.

I denne lejr bliver 360.000 mennesker dræbt indtil juli 1944. Det drejer sig om jøder og sigøjnere fra Lodz, Posen, Tyskland, Østrig, Frankrig, Belgien, Luxembourg, Holland og Ungarn, samt børn fra den lille by Lidice i Tjekkosllovakiet, der blev udslettet efter attentatet på krigsforbryderen Heinrich Heydrich.

I omegnen af Wilna bliver 32.000 jødiske indbyggere den 21. december 1941 likvideret af Einsatzkommandoer.

I Simferopol på Krim bliver 10.000 jødiske indbyggere henrettet af Einsatzkommandoer den 30. december samme år.

I alle katolske kirker i Tyskland oplæses der den 6. juli 1941 et fælles hyrdebrev fra den evangeliske biskop, Wurm og de to kardinaler Faulhaber og Galen, hvori de protesterer mod nazi-styrets eutanasia-aktion.

Denne plan om at myrde åndssvage, vanskabte og personer med arvelige sygdomme, der er anbragt på statslige, kirkelige eller private plejeanstalter, går tilbage til Hitlers eutanasi-ordre fra oktober 1939 om »udslettelse af livsværdigt liv«. En række offentlige myndigheder og organisationer foruden 50 læger og teknikere, der må aflægge tavshedslofte, får til opgave at gennemføre eutanasi-aktionen. Ledelsen overdrages til Philipp Bouhler, Hitlers livlæge K. Brandt, Rigssundhedsfører Conti og med V. Brack som organisator.

Efter anmodning fra de fremtrædende læger, anført af Dr. H. Linden, der deltager i aktionen, sørger man for at få fat i ofrene ved hjælp af en række dækorganisationer som »Rigsarbejdsorganisationen for kur- og plejeanstalter«, »Almennyttig sygetransport« m.fl., der leverer biler til SS til transport af ofrene til udryddelsesklinikkerne, og »Almennyttig stiftelse for anstaltspleje«, der skal tage sig af ofrenes evt. formue.

Klinikkerne er beliggende i Kaufbeuren, Hartheim ved Linz, Bernburg ved Brandenburg, Grafneck i Württemberg og Hadamar ved Limburg.

Kemikerne fra Rigskriminalpolitiet benytter kulilte til drabene.

Antallet af ofre er usikkert, men det ligger et sted mellem 100.000 og 250.000, deraf 5.000 børn.

Biskop Galen anmelder drabene på de åndssvage i Münster den 29. juli 1941 med en henvisning til straffeloven § 211, der fastsætter dødsstraf for dette. Hans skridt vækker stor respekt i den progressive del af den tyske befolkning.

Søndag den 24. august 1941 indstilles Eutanasia-aktionen »officielt« efter ordre fra Hitler på grund af de voldsomme protester fra den evangeliske og den katolske kirke. De klinikker, der blev anvendt til aktionen, bliver dog fortsat benyttet til drab på jøder, sigøjnere, homoseksuelle, børneværnsbørn, beboere fra alderdomshjem og fremmedarbejdere.

Eutanasiens fik så stort et omfang, fordi begrebet »uhelbredeligt syg« af lægerne, efter direktiv fra Martin Bormann, bevidst er blevet udvidet til at omfatte sunde og raske mennesker.

Kilde: Den anden Verdenskrig. Janusz Piekalkiewicz Verlag GmbH, Düsseldorf und Wien. 1985.

Massakren på Oradour-sur-Glane

Med deltagelse af Præsident Bush, Premierminister Tony Blair, Frankrigs statschef J. Chirac fejredes D-dagen 6. juni. I erindring om 60 års dagen for D-dag og »Operation Overlord« 6. juni 1944 landede de allierede under general Eisenhower på den franske nordkyst.

Ligesom Slaget ved Stalingrad vendte situationen og gav nyt mod hos de besatte lande, så blev landsætningen her signalet til Modstandsbevægelsen til at intensivere deres aktioner mod de fascistiske besættere. De kommanderende roste uden forbehold den franske modstandsbevægelses andel i Operation Overlord.

Jo nærmere de allierede kom Hitler-tyskland, des mere forstærkedes de franske modstands-aktioner.

Reaktionen var endnu større brutalitet fra NS-tropperne. 8. juni blev i Tulle 99 beboere myrdet af SS-Division »Das Reich«. 2 dage senere, den 10. juni, rettede samme division sin massakre mod Oradour-sur-Glane. Hvorfor?

Batallionskommandør Dieckmann og kompagnifører Kahn ville statuere et eksempel, fordi der på egnen var sket overfald på værnemagtsofficerer.

Denne gang var der dog tale om en falsk melding, idet den officer, de ville hævne, stadig levede. Alligevel besluttede de i deres had at gøre gengæld overfor den nærmeste landsby, som kompagniet besluttede at jævne med jorden og samtidig at udrydde beboerne. Oradour-sur-Glane var en lille halvsovende landsby ved Limoges. Fra den nærliggende by opsøgte man den, når man ville nyde landluften eller fiske i floden.

Den 10. juni 1944 gik denne landsby over i den grusomme historie og blev martyr som Lidice, Kragujevac, Kefallonia, Marzbotto. 239 kvinder, 246 børn og deres mænd, hhv. fædre blev bestialsk myrdet.

Det var ca. kl. 2 eftermiddag. Oradour holdt siesta under middagssøvnen, før de genoptog dagens arbejde. Ingen anede noget ondt. Børnene var igen gået i skole. Gaden var stille. Da en motorcykel rasede forbi, kastede man et blik gennem vinduet og mumlede: en tysker. Det var ikke usædvanligt. Efter ham fulgte den næste, en pansret vogn. 2, 5, 6, 10 lastbiler, der tog opstilling forskellige steder. Det var flere end sædvanligt. Beboerne kikkede og lagde mærke til sol-

daternes bevæbning: stålhelme, støvler, camouflagedragter. Hvad var meningen? Man var ikke urolige, i Oradour skete aldrig noget. Der var ingen modstandsbevægelse, ingen gnidninger mellem beboere og besættere, man betragtede kun hinanden på afstand.

Man stod i dørene og kiggede, mest af nysgerrighed. Kun få tænkte på flugt og lynhurtigt var hele landsbyen besat med poster.

Landsbytrommen gik: Alle forsamlles på torvet. Det gik langsomt, men en blev skubbet til, en anden trukket: Hurtigere, hurtigere... mænd, kvinder og børn, alle uden undtagelse. Skolebørnene blev ført frem i rækker. Lydigt fulgte de lærerens formanig: Skynd jer, så man ikke kommer til at vente på jer...

Alle lystrede, undtagen en eneste, et flygtningebarn fra Lothringen, der kendte »dem« og flygtede væk gennem en have. Han var den eneste overlevende af 247 skolebørn fra Oradour. På festpladsen stod alle de andre børn og voksne.

Rygtet gik: Man kontrollerer identitetskortene. Nogen undrede sig, men de fleste var ikke en gang urolige og tænkte på, at de alle ville blive ofre.

1. akt i tragedien

Straks spilles der op til dramaet med præsis brutalitet. Borgerne deles op: Kvinder og børn til den ene side, mændene til den anden. Nu stiger frygt og tvivl op i alle. »Hvad vil de gøre med os?« Kvinderne var måske oven i købet lettede, da de sammen med børnene blev ført ind i kirken. Guds og Fredens hus. Hvad ondt kunne ske dem på dette hellige sted. Nu var de kun urolige for deres sønner og mænd.

Kommandoer blev råbt. De tyske officerer krævede gidsler. Før de lod husene gennemses. Borgmesteren trådte frem og tilbød sig med sine 4 sønner.

Efter en times forløb delte man menneskene op. De var imidlertid blevet tavse af skræk. De bliver anbragt i 3 ladere, 2 garager, et lagerrum og en bygning med vogne. Kvinderne er stadig indespærrede i kirken. Så hører de maskingeværssalverne og aner allerede: De dræber vore mænd.

Det skrækkelige, der skete, så de ikke.

De automatiske våben mejer den ene række efter den anden ned, så smider

man halm på de blødende kroppe. Nogle er stadig levende.

Ilden antændes, først ulmer den, så blusser den op og fuldender hermed det frygtelige.

Undsluppet helvede

Dog slipper nogen ud fra dette helvede. Hvilken list og besvær det koster, beretter de gribende om. De ganske få overlevende viser, hvor dristige de var, og hvor megen held det krævede, så det nærmest må kaldes mirakler. Det drejer sig om 5 mænd, der alle brugte samme tricks. Ved den første salve smed de sig som døde. Senere kravlede de ud under de andres lig og gemte sig i et hjørne af laden, et sted, der lignede et kaninbur. Der ventede de i timevis, mens ilden rasede. Da ilden kom nærmere, gemte de sig mellem 2 mure. Senere lykkedes det ved list at slippe ud i det fri. Der gemte de sig under buske, indtil mørket faldt på og posterne blev trukket tilbage.

Enkelte beboere, der ikke var gået til samlingsstedet, lykkedes det at undgå, at tyskerne opdagede dem. Sådan slap de for at blive skuddet.

2 grupper på hhv. 5 og 3 personer, deriblandt den lille flygtning fra Lothringen flygtede allerede, da tyskerne kom. De gav alle samme beretning om, hvor grusomt det var foregået.

Dramaet i kirken

Efter mange timer i angst og uvished om, hvordan det gik dem derude på pladsen - men salverne lod ikke megen tvivl tilbage - så kvinderne endelig kirkedøren gå op. Var det friheden? Nogen trængte sig mod udgangen.

Børnene forsøgte med forsigtige smil. Men tyskerne lukkede igen efter sig.

Ved alterbordet stillede de en stor kasse, hvortil førte snore. De antændt snorene og gik rask til døren og lukkede den ude fra. Et hurtigt brag.

Stinkende røg væltede ud. Panik. Vi går alle til grunde, vi bliver kvalt, vi brænder. Børnene løber skrigende til deres mødre. Jamren, der hurtigt bliver kvalt af røgen. Som i en djævelsk vision søger alle at flygte i alle retninger og klamrer sig til muren. Hvor kan man komme ud. Under presset af disse skrig, der mangedobles af angst, giver døren til sakristiet efter. Måske er det redningen?

Men nej, bødlerne havde tænkt på alt.

De ventede uden for og skød af al kraft. I kirken går tragedien mod enden. Tyskerne åbnede porten en smule og skød og skød, utrættelig, uafbrudt til sidste patron. Så gik de.

Tavshed. Er de allerede blevet vanvittige af angst? Er de døde eller bevidstløse. Hvor mange lig findes i denne kirke? Endnu i morges var der rent og duftende. Disse vidner til Nazicivilisationen skal forsvinde: Soldaterne vender tilbage. De samler bænge og stole til en kæmpe bunke, som de antænder. Mod himlen stiger denne eftermiddag en uhyre røg- og flammesøjle. Kirken i Oradour brænder.

De der ikke var her

Hen i mod kl. 7 aften, da sporvognen fra Limoges kommer til broen ved Glane, bliver den pludseligt stoppet af SS. De forskrækkede passagerer bliver delt i 2 grupper: Beboerne fra Oradour og andre. De sidste må vende tilbage til Limoges, de første ca. 20 bliver stillet foran et gærde med et maskingevær rettet mod sig. De forventer at skulle dø.

De ventede 3 timer, mens tyskerne lavede vittigheder, drukne af ild og blod. Da det endelig blev sagt, at de var fri, kunne de slet ikke tro det.

Forbløffede søgte de ophold i de omliggende gårde, for de måtte ikke gå tilbage til Oradour.

Først om morgenen, efter at 2 tiloversblevne huse var stukket i brand, forlod morderne stedet for deres forbrydelse. Der var ikke mere tilbage af Oradour.

Et billede på rædslen

Hvad man kan sige om det forfærdelige skuespil, der ventede de ulykkelige, mens de frygtsomt søgte dækning, og dog håbede, at finde en af deres kære i live er, at de fandt det ene henrettelsessted efter der andet.

En svag stemme

Optaget af deres makabre arbejde (som ingen kunne redde dem fra), hører de en svag stemme fra en nærliggende have. Dette råb fik dem til at ryste: Der er de igen, red jer, hvem der kan. De tilbageblevne vidste, hvad der skete med dem, hvis tyskerne fandt dem der.

Om eftermiddagen denne søndag, mens himlen var tung som deres hjerter, listede en skygge sig ind mellem de døde skygger: Skulle man dog ikke forsøge at bjerge nogle lig? På den måde blev enkelte overlevende fra kirken fundet. Deriblandt fru Rouffanche, næsten bevidstløs. Om formiddagen havde ingen hørt hendes råb, senere på sygehuset fortalte hun (der ved massakren mistede sin mand, søn, 2 døtre og et barnebarn) om de frygtelige timer, de havde gennemle-

vet. En beretning, rystende i sin nøgternhed.

EFTER

Nogle dage senere fik egnens befolkning endelig officiel tilladelse til at bjerge ligene og begrave dem. Et arbejde udført med utrolig iver og omhu.

Men det var kun ganske få, der kunne identificeres.

De ansvarlige blev ganske vist af franske myndigheder dødsdømt i fravær.

Høje officerer fra SS-panserdivisionen. Og kommandøren for SS-Division »Das Reich«, SS-brigadefører og generalmajor i SS Heinz Lammerding. Han levede til sin død i 1971 som velhavende entreprenør i Düsseldorf og spillede en fremtrædende rolle i SS-efterfølgerorganisationen HIAG. Otto Kahn døde i april 1977 som en æret borger i BRD. Sylvester Stadier blev efter Oradour forfremmet til SS-brigadefører og kunne tilbringe sin livsaften i fred i BRD.

*Der Neue Mahnruf nr. 9-10/2004
(oversat v. dmj.)*

En af de mange krigsforbrydelser som tyskerne udførte.

Fra Le Patriote Résistant, oktober 2004, p. 5

En stil om Oradour

Af kedsomhed, som provokation, uden at tænke sig om eller for at gentage andre »bedrifter« af samme type set i TV har tre unge fra Argentat (Corréze) overmalet flere mure i deres kommune med hagekors. De 16-17-årige unge kom for retten, og dommeren forklarede dem om den symboliske betydning af deres handling, betydningen af hagekorset og forfø-

gelsesne udstået af de deporterede, som de selv nedstammer fra. En af de unge bemærkede så, at hans bedstemor var blevet deporteret til en kz-lejr, men at hun aldrig havde fortalt om det.

Den forstående dommer tilbød, at de unge skulle slippe for straf, hvis de rensede de overmalede mure, og hvis de besøgte Oradour-sur-Glane. Ved

deres tilbagekomst skulle de så aflevere en stil til dommeren om deres indtryk af besøget dér.

Pædagogik i stedet for straf. Det peger i den rigtige retning. Lad os håbe, at de tre unge mennesker forstår lektionen til fulde.

Oversat af Bente Thorup.

OPERATION »ZITADELLE«

Panserslaget ved KURSK

I begyndelsen af 1943 startede de sovjetiske styrker en offensiv på hele den 1.000 km lange front fra Kaukasus til Lenin-grad.

Man tog fat på at jage fjenden ud af landet.

Nazi-Tysklands ledere var klar over, at krigshandlingernes udfald på østfronten var afgørende for hele verdenskrigens resultat - og for Tysklands skæbne.

Derfor besluttede Hitler i sommeren 1943 at starte en »generaloffensiv«, som efter den tyske generalstabs beregninger skulle blive et vendepunkt i krigen, det sidste afgørende slag på den sovjetisk-tyske front.

I værnemagtkommandoens operative befaling nr. 6 om forberedelserne til offensiven ved Kursk blev det understreget, at hver eneste officer, og hver eneste menige soldat skulle gøre sig denne offensivs afgørende betydning helt klar.

Sejren ved Kursk skulle blive en fakkell for hele verdensopinionen.

I befalingen kræves det, at der til offensiven i Kurskbuen blev anvendt de bedste enheder, de bedste våben, de bedste officerer og den størst mulige mængde ammunition.

Den tidligere stabschef for tyskernes 48. tankkorps, Friedrich Mellenthin, indrømmer, at ingen offensiv er blevet så omhyggeligt forberedt.

Til gennemførelse af offensiven under kodebetegnelsen »Zitadelle« blev der koncentreret enorme tyske styrker i Kursk-området:

50 elite-divisioner, omkring 1 mill. soldater, op mod 10.000 kanoner og morterer, over 2.000 fly og omkring 2.700 tanks.

Næsten alle de nye »Panter« og »Tiger«-tanks, som var blevet fremstillet i Tyskland indtil juli 1943, og de selvkørende kanoner »Ferdinand«, som havde en særlig kraftig armering, blev dirigeret til Kursk-området.

Det var den hidtil største koncentration af styrker og kampmateriel i krigskunstens historie.

Den 5. juli indledte de tyske tropper offensiven, som den sovjetiske overkommando havde ventet og forberedt sig på at slå tilbage.

Efter at have standset fjenden gik de sovjetiske styrker selv i offensiven.

Det berømte tankslag ved Prohorovka den 12. juli, hvor der tilsammen deltog over 1.200 tanks og selvkørende kanoner, giver en forestilling om krigshandlingernes heftighed.

Øjenvidner beretter, at jorden rystede af larveføddernes raslen, kanonernes torden og flyvemaskinernes bombardering.

Man så en afsveden steppe, flammer fra skud og eksplosioner, røg søjler over brændende tanks og heftige luftkampe.

Slagmarken var dækket af et røgslør, som nåede op til 3-4.000 meters højde.

På mange kilometers afstand kunne man lugte det glødende metal og udstødnings-gasserne.

På en dag mistede tyskerne over 350 tanks og mere end 10.000 soldater og officerer.

De heftige kampe syd og nord for Kursk varede i ca. 50 dage og startede d. 5. juli med en tysk offensiv, der blev opfanget og standset af den RØDE ARMÉ, der derefter gik over til en general-offensiv, der fortsatte frem til Berlin i April/Maj 1945.

Der blev efterhånden sat omkring 100 tyske divisioner ind i slaget. Heraf blev op mod 30 divisioner knust og udslettet. Den tyske hær mistede hen mod en halv mill. mand, op mod 1.500 tanks, 3.000 kanoner og over 3.700 fly.

»Mens slaget ved Stalingrad varslede den tyske hærs undergang, så betød slaget ved Kursk en katastrofe for den«, sagde Stalin som den Røde Hærs øverstbefalende.

Slaget ved Moskva aflivede myten om den tyske hærs uovervindelighed.

Slaget ved Stalingrad rystede den tyske krigsmaskine i dens grundvold og førte til, at tyskerne definitivt mistede det strategiske initiativ.

Slaget ved Kursk betød totalt sammenbrud for den tyske hærs angrebs- og forsvarsstrategi, og det afsluttede omsvinget i krigen til Sovjetunionens fordel.

Den røde hær havde lært, hvordan tyskerne skulle besejres ved at tage hensyn til deres stærke og svage sider.

De sovjetiske soldater lærte at behandle deres våben til fuldkommenhed.

Slaget i Kurskbuen vidnede om en kraftig styrkelse af den Røde Hær, om

dens voksende kampdygtighed og om den sovjetiske overkommandos strategiske ledelses overlegenhed.

Sejren ved Kursk, Orjol og Belgorod var begyndelsen til realiseringen af den sovjetiske overkommandos strategiske plan for sommer- og efterårs-felttoget 1943.

Ifølge den plan fik Sovjetunionens væbnede styrker til opgave, i løbet af sommeren og efteråret, at trænge fjenden tilbage bag linien Smolensk-floden, Sozj- og Dnjepr-flodens mellemste og nedre løb, og uden at standse, at forcere Dnjepr, at skabe et brohoved på flodens vestbred og derefter gå i gang med at befri den vestlige del af Ukraine.

Efter slaget ved Kursk startede den Røde Hær sin sommer-offensiv over en 2.000 km. lang front.

Den sovjetiske marskal, Kirill Moskalenko, som deltog i kampene ved Kursk, skriver i sin bog »Syd-vestlig retning«:

»Hele den progressive menneskehed, herunder også folkene i de vestlige lande, vore allierede i Anti-Hitler-koalitionen, udtalte sig begejstret om den Røde Hærs sejr. Når jeg mindes den tid, må jeg desværre også nævne de andre opfattelser, som eksisterede dengang.

Således søgte visse presseorganer i de allierede lande at undervurdere betydningen af den Røde Hærs bedrifter.

Det skyldes sikkert, at de øvrige medlemmer af Anti-Hitler-koalitionen på det tidspunkt endnu ikke havde ydet noget væsentligt militært bidrag til den fælles sejr over fascismen, og derfor udsprede pressen rygter om, at der blev overført tyske tropper fra østfronten til vesten.

Denne version betød, at der blev trukket tropper bort fra områder, hvor de havde lidt nederlag, og sendt til de områder, hvor der ikke eksisterede nogen som helst fare.

Det var løgnens logik.

De militære iagttageres meddelelser i U.S.A.s og Englands førende blade var i skrigende modstrid med virkeligheden.

Det er velkendt, at den tyske overkommando foretog omgrupperinger af tropperne, ikke fra øst til vest, men i modsat retning.

Det sovjetiske informationsbureau nævnte i sine bekendtgørelser fra den 31. januar til den 15. februar 1943 numrene

på 31 divisioner, som var overført til den sovjetisk-tyske front siden slutningen af november 1942.

Det var ikke værd at nævne alt dette, hvis ikke de absurde meddelelser om overførsel af tyske tropper fra østfronten til vest var blevet udbredt også efter krigen.

Det sker naturligvis for at underbygge de ubegrundede erklæringer om U.S.A.s og Englands førende rolle i den 2. verdenskrig.«

I virkeligheden tillod slaget ved Kursk ikke den tyske overkommando at trække tropper bort fra østfronten for at indvirke på krigshandlingerne i Italien, hvor de vestlige allierede den 10. juli 1943 gik i land på Sicilien og efter at have erobret den fik fodfæste på Appeninerhalvøen.

Også de begivenheder, som slaget ved

Kursk medførte på den internationale arena, giver en forestilling om tingenes virkelige tilstand.

Efter det tyske nederlag ved Kursk skærpedes krisen inden for den fascistiske blok.

I Italien kom det til en politisk krise.

Mannerheim afslog den tilbudte post som øverstkommanderende for de finske og tyske styrker i Finland.

Den spanske diktator, Franco, fandt det nødvendigt at trække sin medtagne »Blå division« tilbage fra Leningrad.

Den ungarske fascistleder, Horthy, forstærkede sine forsøg på at nå til enighed med England og U.S.A. om at trække sig ud af krigen på tysk side.

Den tyske hærs nederlag ved Kursk vakte stor bekymring hos Rumæniens og Bulgariens ledere.

Da den tyske hærledelse begyndte at

trække tropper fra den sovjetisk-tyske fronts sydflanke i retning mod Kursk, erklærede den rumænske leder, Antonescu, og den bulgarske, zar Boris, at en svækkelse af de tyske positioner i sortehavs-området ville få »alvorlige følger« i deres lande.

Den tyske hærledelse var nødt til at opgive angrebsstrategien og gå over til strategisk forsvar på hele østfronten.

Det blev klart for hele verden, at Hitler-Tysklands sammenbrud kun var et tidsspørgsmål.

Kilde: Den anden verdenskrigs lære. OLEG RZJESJEVSKIJ

Pressebureauet NOVOSTI, s forlag. MOSKVA 1979.

Krigen og demokratiet

Den 18. februar 1943

Scenen er Berliner Sportpalast, hvor den tyske propaganda-minister Joseph Goebbels fremkalder hysteriske ovationer hos sine tusindtallige tilhørere ved at udråbe den totale krig. Det er en af den anden verdenskrigs store begivenheder, som en eftertid står gysende og uforstående overfor.

»Jeg spørger jer« skreg Goebbels, »ønsker I den totale krig?«

»Ønsker I den om nødvendigt endnu mere total og radikal, end vi overhovedet kan forestille os i dag?«

Det bekræftende bifald, der slog ham i møde, var ikke alene udtryk for en vel tilrettelagt iscenesættelse og en situationsbestemt opfanatisering.

Med al sin besynderlige uhygge er episoden ikke et absurd indslag i et historisk begivenhedsforløb, men tværtimod konsekvensen af føle- og tænke måder, der nu i 200 år med stor styrke har præget vestens historie.

Og foruroligende nok er disse føle- og tænke måder intimt knyttet sammen med det moderne demokratis historie.

Folkestyre, national selvbestemmelse, frihed, humanitet, fred, velstand, - det er mål og idealer, der formodentlig karakteriserer de fleste moderne menneskers forestillinger om, hvordan den samfundsmæssige orden bør være, men begreberne er vage og ubestemmelige, og historien viser, at de ikke uden videre

harmoniserer med hinanden, når de skal udmøntes i sociale ordninger. Det er en provokerende kendsgerning, at det 20. århundrede, der gav folkemasserne større medbestemmelse end noget tidligere århundrede, samtidig resulterede i de mest omfattende krige, historien kan opvise.

Det gives der naturligvis ingen enkel og entydig forklaring på, men en primær årsag er kombinationen af demokrati og nationalisme, der introduceres i den vestlige verden i årtierne omkring 1800-tallet og som i stigende grad har domineret det politiske liv og de internationale relationer frem til nutiden.

Den totale krig, med dens indsats af alle nationens økonomiske, materielle og menneskelige ressourcer og dens krav om modstanderens totale nedkæmpelse har i det 20. århundrede kendetegnet demokratiernes krigsførelse, såvel som diktaturernes.

Det som fremkaldte Goebbels' spørgsmål og tilhørernes svar i Sportpalast var Roosevelts og Churchills erklæring en måned tidligere om, at de allieredes krigsmål var akse-magternes betingelsesløse kapitulation.

Churchill forsvarede senere denne erklæring med, at den i virkeligheden afværgede de endnu hårdere vilkår, som de allierede ville være bleven tvunget til af den offentlige mening, og som ville have været langt mere frastødende for en

evt. tysk fredsbevægelse.

Konklusionen var altså, at de demokratiske landes vælgermasser tvang deres ledere til at opstille krigsmål og fredsbetingelser, som disse ledere vidste ville forlænge krigen og forøge tabene.

Dette arbejde er et forsøg på at udrede visse linier inden for den demokratiske tænkning, der har understøttet - og understøtter den tendens mod en ubegrænset krig, der antagelig, ved siden af den såkaldte befolknings-eksplosion, er vor tids største udfordring: Vi må begrænse krigen eller dø.

Krigen der vokser med vanvittig hast

I 1901 holdt oberstløjtnant Ferdinand Foch, den senere marskal af Frankrig, en række forelæsninger for generalstabs elever i krigsskolen i Paris.

Han sammenfattede herunder resultatet af mange års studier over krigshistorien og hærføring i følgende ord: »Sandelig, en ny tidsalder er oprundet, de nationale kriges tidsalder, hvor krigen vil vokse med vanvittig hast.«

Tretten år senere brød første verdenskrig ud!

Generalerne og politikerne regnede næsten med en kortvarig krig på en eller højst tre måneder og kulminerende i et eller nogle få vældige slag.

I stedet blev det fire års mekanisk myrderi og ødelæggelse.

Krigen voksede virkelig med vanvittig hast. Den kostede ti millioner soldater livet og tyve millioner færligheden.

Men krigen blev ved med at vokse

Anden verdenskrigs tab af menneskeliv var enormt forøget i forhold til første verdenskrig.

Man ved ikke nøjagtigt, om der døde 40, 50 eller 60 millioner mennesker, men de sidste tal siger 58 millioner.

De sidste tal fra Sovjetunionen fortæller, at der omkom 28 millioner, hvoraf mere end 50% var civile i denne del af verden.

I 1939-45 blev krigen for alvor ubegrænset, idet ikke alene nationernes menneskelige, materielle og økonomiske ressourcer blev sat ind til sidste dråbe, men krigsskuepladserne bredte sig fra de militære fronter bagud over hele lande og befolkninger i form af luftbombardementer og partisankrige.

Også formålet med krigen og dens mål mistede alle begrænsninger, idet den tabende part fik valget mellem absolut ødelæggelse og betingelsesløs overgivelse.

Da krigen sluttede, var den fulde indsats af alle menneskehedens fysiske og psykiske kræfter blevet almindeligt accepteret som et nødvendigt og retmæssigt krav i en storkrig, og samtidig var midlerne - atombomberne og raketterne - til menneskehedens fuldstændige tilintetgørelse blevet skabt.

Nu er det indlysende for alle, at krigen må forhindres i at vokse ind i næste fase af den udvikling, som de to verdenskrige markerede, fordi denne næste fase efter al beregning vil blive den sidste og betyde tilintetgørelse af alt civiliseret liv på jorden.

Krigen må bringes under kontrol

At bringe krigen under kontrol vil sige at begrænse den og ikke afskaffe den.

For man afskaffer ikke krig, før man har afskaffet de menneskelige lidenskaber og forvandlet menneskets dybere handlingsimpulser.

Krigens første årsag findes i menneskesindet

En af det 18. århundredes største hærførere, Moritz af Sachsen, udtalte engang: »Menneskehjertet er udgangspunktet for alt, hvad der har med krig at gøre«.

Men krigens mål og midler hentes fra mere foranderlige forhold end menneskehjertet, nemlig den samfundsstruktur, de politiske ideer, de internationale relationer, den teknik og de kulturelle

forhold, der forefindes ved krigens udbrud. Omvendt påvirker krigen så under sit forløb igen disse faktorer.

Det er en katastrofal fejltagelse at betragte krig og militærvæsen som isolerede fænomener i vor tilværelse.

Men det er en fejltagelse, som både militarister og pacifister gør sig skyldige i.

Mange er af den mening, at der ikke findes noget mere forskelligt og uforligneligt end det civile og det militære, men hvis vi tænker over statsstyrelsens egentlige natur, vil vi finde en meget dyb og intim forbindelse mellem disse to, og vi vil finde, at de ikke alene er forenelige og sammenhængende, men at de nødvendigvis må være forbundne, som to sider af den samme sag.

Når krigene er vokset i omfang op gennem historien, er det en parallel til den stadigt stigende integration mellem landsdele, lande og verdensdele, og når krigene i vort århundrede er vokset med vanvittig hast, er det en nøje parallel til den globale integration, som nu tvinger sig frem.

Men det er også udtryk for nationernes stadig mere systematiske udnyttelse af ressourcerne.

Ludvig den Fjortende havde på sin magts tinde et hundrede tusinde mand under våben.

Napoleon havde til tider mobiliseret op mod en million mand, eller 5% af Frankrigs befolkning, og i det 20. århundredes verdenskrige mobiliserede stormagterne omkring 10% af deres befolkninger.

Men samtidig synes antallet af faldne og sårede i slag at have været for nedadgående, når de beregnes i % af kombatanterne.

At de absolutte tabstal, såvel som tabene i % af befolkningen, alligevel er øget, skyldes den stadig kvantitative forøgelse af hærene.

En beregning viser, at af samtlige døde androg de krigsdræbte i det 17. århundrede 1,1%, i det 18. århundrede 2,7%, i det 19. århundrede 3,0%, og i det 20. århundrede 6,3%.

Man kan inddele den moderne civilisations krigshistorie i tre store afsnit, hvoraf det ene - det midterste - repræsenterer et forsøg på at bringe krigen under kontrol og bremse den opadgående kurve.

Første afsnit omfatter perioden fra Karl den Ottendes felttog i Italien 1494 til Trediveårskrigen afslutning 1648.

I den periode bidrager nationalstaternes opkomst, krudtets opfindelse og renæssancens verdslige, individuelle livssyn til at skabe en ny krigsførelse og et nyt politisk system. Det er religionskri-

genes, landsknægtenes og lejhærenes tid.

Andet afsnit er perioden fra den Westfalske fred i 1648 til den amerikanske uafhængighedskrigs begyndelse i 1775.

Enevælden, den europæiske magtbalance, de dynastiske konflikter og statsræsonen sætter sit præg på krigen.

Det er de professionelle stående hære og de begrænsede kriges tid

Tredie og sidste afsnit er perioden fra 1775 til nutiden, hvor demokratiet, nationalismen og industrialismen sejrer, og hvor massehærene, den nye teknik og propagandaen lader krigen vokse med vanvittig hast.

Også i den periode viste krigen tendens til at gå ud over fornuftens begrænsninger.

Kulminationen kom med Trediveårskrigenes tøylesløshed.

Men i den periode ses det hidtil mest vellykkede forsøg på at bringe krigen og dens følger under kontrol.

Fra Trediveårskrigenes slutning og til den amerikanske uafhængighedskrigs begyndelse isoleredes de militære institutioner fra samfundene, og krigene begrænsedes af enevældens og folkerettens bestemmelser.

Skønt krigene i denne periode var lige så hyppige som både før og senere, har civilbefolkningen aldrig levet mere uberørt af krig end i det 18. århundrede.

Denne orden og tryghed blev imidlertid brat fjernet af de rystelser, som satte ind i årtierne omkring 1800, og siden da har krigen sprængt alle grænser.

Det begyndte med Nordamerikas uafhængighedskrig.

Den er blevet kaldt »Demokratiets første krig«.

Her tog borgerne bøsserne ned fra væggene for at kæmpe for egen sag imod regulære hærstyrker, og de brød sig fejl om hidtil gældende, og af de professionelle soldaters respekterede regler og begrænsninger for krigsførelse.

De tænkte næppe på begrebet »total krig«, men i deres situation og reaktion var der elementer af samme slags som dem, Goebbels påkaldte i Sportspalast i 1943.

Hermed, - og det skal for en sikkerheds skyld understreges, - er der ikke at lighedstegn mellem nazister og de amerikanske borgere, der rejste sig i et oprør hinsides havet.

Men en udvikling var sat i gang.

Kilde: John Nielsen, »Demokratiet og krigen« 1971.

Sure miner!

Det tendentiøse indslag i TV-avisen - DR 2. maj 1999.

Redaktionens kommentarer.

Da den anden verdenskrig ophørte, for Danmarks vedkommende den 5. maj 1945, blev flere af de ældre årgange ved det danske militær genindkaldt den 1. juni samme år, altså mindre end en måned efter kapitulationen.

Jeg havde fået min rekrutuddannelse ved ingeniørregimentet fra november 1941 til november 1942. Vi blev holdt til »ilden« hele tiden og fik en alsidig uddannelse, herunder hvad angår anvendelsen af sprængstof og landminer.

Vi skulle møde i Ryvangen i København. Der var bygget nye barakker, som skulle huse os; men mellem barakkerne stod stadig de pæle, som dødsdømte modstandsfolk blev bundet til, når de skulle skydes. Selve dugen, som ofrene fik bundet foran på brystet som skydeskive, og som var oversmurt med blod, var ikke fjernet.

Senge havde man ikke til os. Vi sov på gulvet på madrasser. Tæpper havde vi heller ikke, så vi fik udleveret soveposer af crepepapir, som højst kunne holde i en uge.

Den udleverede mundering var svensk. Uniformen var en tynd arbejdsuniform, så det var heldigt, at det var sommer. Men hen på efteråret blev denne påklædning for kold, hvorfor der blev udleveret rigtige svenske uniformer. Det skal dog retfærdigvis siges, at vi under hele tjenesten var i besiddelse af en militærkappe.

Det blev meddelt os, at vi meget snart skulle sendes til Vestkysten for at afløse de medlemmer af Brigaden, som forrettede tjeneste ved Danske Minekontrol.

Vi kom derefter ret hurtigt på mineskole, hvor vi blev orienteret om de forskellige minetyper, som tyskerne havde anvendt, og vi blev undervist i, hvordan minerne kunne fjernes.

Det var dog ikke meningen, at danske soldater skulle deltage i rydningen, tværtimod fik vi at vide, at vi intet havde at gøre i et minefelt, som ikke var ryddet færdigt.

De enkelte minefelter havde navne. I de fleste tilfælde pigenavne. De fleste var ikke særlig store, og når minerne var taget op, skulle de optælles og konfereres med det udleverede minekort af både tyskerne og af os, hvorefter hver part ud-

fyldte en blanket med de relevante oplysninger til ledelsen.

Når minefeltet var ryddet og regnskabet passede, var der faktisk ingen fare ved at færdes der.

Den 25. juni blev vi overflyttet fra vort kompagni til en pionerkommando, som var direkte underlagt den allierede kommando, repræsenteret ved en engelsk major, som hed Holland. Han besøgte os flere gange, og til de tyske minører medbragte han tobak og toiletartikler som en ekstra gunst for det arbejde, som de udførte, og det var der vist ingen, der misundte dem.

Det var ret spændende, hvordan det hele ville udarte sig. Jeg tror nok, at de fleste af os var af den opfattelse, at de tyske soldater var krigsfanger. Det var de selvfølgelig også, men ikke på den måde, som vi troede.

Vi regnede nemlig med, at de skulle bevogtes i det åbne land. Emnet blev bragt på tale, mens vi var på mineskolen. En af soldaterne spurgte, om vi skulle være bevæbnede, og til manges undren var svaret nej.

Minerydningen foregik mange steder langs Vestkysten, så vi blev fordelt til forskellige områder, og jeg kom til Blåvand sammen med en del af mine kammerater. Under dette område hørte tillige Skallingen, et stort område, hvor der lå tusindvis af miner, som ikke var kortlagt.

Når de forskellige minørhold blev færdige de andre steder langs Vestkysten, blev de sendt til Blåvand for at hjælpe der.

Inden jeg vil fortælle om minerydningen, så først lidt om vores indkvartering.

Vi blev indkvarteret enkeltvis hos de lokale landboere, jeg boede hos en yngre landbofamilie i Ø. Oksby, som var ualmindelig venlige kvarterværter.

I begyndelsen fik vi forplejningen hos værterne, men senere blev dette ændret til, at vi alle spiste på Blåvand Kro, hvor vores daglige leder boede, men efterhånden som det danske mandskab i Blåvand og på Skallingen øgedes, gik man bort fra individuel indkvartering og forlagde residensen til Badmintonhallen i Oksbøl.

Der boede vi ca. 100 mand, og for en del af os blev denne indkvartering noget af et usundt loppecirkus.

De tyske soldater var indkvarteret i Oksbøllejren i den del, som kaldtes Sydlejren. De blev hver dag befordret til mi-

nefelterne i egne køretøjer og var ikke ledsaget af dansk militær under transporten.

Tyskerne opdelte selv deres arbejdshold i såkaldte »Zug«, der hver var under ledelse af en af deres befalingsmænd. Desuden var der en tysk kaptajn, der førte det overordnede tilsyn, og jeg formoder, at han sammen med sine befalingsmænd har tilrettelagt rydningen.

Det er kun en antagelse, men jeg husker, at hvert Zug ved ankomsten om morgenen fik beordret, hvor mange miner, der skulle ryddes den pågældende dag. Minørerne har haft tidsakkord, for alle Zug var ikke lige tidligt færdige.

De, der var først færdige, kunne derfor benytte resten af dagen til solbad eller badning, indtil alle havde fyraften og samlet kørte hjem.

Vi andre fik udleveret cykler fra Brigaden. Vi havde ikke så langt til arbejdet fra vore kvarterer.

I hvert minefelt var anbragt både fodfolksminer og panserminer, som regel i 4 rækker. De lå på linie med bestemte afstande, og minetyperne i hver række var oplyst på minekortene.

Så vidt, så godt; men man havde ingen minesøgere, som kunne fortælle, hvor de enkelte miner lå. De fandtes; men var vistnok blevet inddraget af sejrherren. Hver minør havde et kosteskift eller noget lignende med en påsat pig på 10 til 15 cm længde, som de måtte prikke med i jorden, indtil man havde fundet en mine.

Når den første mine i rækken var kommet for dagens lys, fandt man den næste. Ud fra disse to miner fandt man afstanden mellem de øvrige i rækken ved at skære en stok, der passede til afstanden.

Det var faktisk samme målemetode, som når en manufakturhandler udmåler gardiner eller lærred. Der var dog et minus ved metoden, fordi det hændte, at den minør, som havde lagt minen enten har sløset med målingen eller med vilje lagt en mine forkert.

Det gav nogle gange anledning til uheld, nogle med døden til følge. Det skete i almindelighed ved fodfolksminerne, at sådanne uheld skete, for det var faktisk ufarligt at træde på en pansermine.

Der var forskellige former for fodfolksminer. Nogle var udført som trækasser med låg, som var hængslet i kassens ene ende, medens den anden

ende af låget ikke måtte hvile på kassens overkant, men på en omvendt T-formet metalsplit i en rivetænder med sprængkapsel, der var fastgjort til et 50 g trotyllegeme, der sprængtes, når det lille T-stykke var trådt ud af tænderen.

En anden fodfolksmine, som også var udført af træ, fungerede på den måde, at i bunden lå 2 glasampuller indeholdende hver sin art kemisk væske, jeg husker ikke hvilke, men når der blev trådt på minen, knustes ampullerne og væskerne blandedes, hvorved der fremkom en galvanisk strøm, som antændte sprængstoffet.

Denne minetype kunne ikke findes ved hjælp af elektriske minesøgere, for den indeholdt ikke metal.

Stokminen bestod af et betonrør, der, som navnet siger, var anbragt på toppen af en pæl eller stok, hvad man nu vil kalde den, som var hamret ned i jorden. Denne mine var altså fuldt synlig, men alligevel meget farlig. Selve betonrøret var støbt af en ganske svag beton, som nemt kunne splintres, og så var der indstøbt små stykker jernaffald, som ved sprængning slyngedes til alle sider.

Betonrøret med ladningen indeni var som før nævnt anbragt lodret, og i toppen af det var anbragt en rivetænder med T-stykke, som var forbundet med en snubletråd, en tynd ståltråd, som var fastgjort til en i jorden nedhamret pløk.

For den person, der trådte i snubletråden, var der ikke meget håb.

Endelig skal omtales S-minen, som også er en fodfolksmine. Bogstavet S står for springmine. Den mindede om en konservesdåse.

Der var anbragt en sprængladning i den. Indeni dåsen var anbragt en mindre dåse, som også indeholdt en sprængladning plus 360 kugler. Minen var anbragt i jorden således, at overkanten næsten var i terrænhøjde. Fra minens centrum stak 3 såkaldte horn i vejret. De var korte og lidt buede og var svære at få øje på i marehalm og i græs.

Hvis der bliver trådt på et af hornene, skydes dåsen med kuglerne ca. 120 cm op i luften, hvorefter den eksploderer og spreder indholdet af kuglerne ud til alle sider. Det er blevet hævdet, at der kan høres en hvæsen, når minen er antændt.

Så er der kun eet at gøre, nemlig at sætte sig på hug med front mod minen og tæt op ad den, og så gøre sig så lille som muligt.

Det nytter f.eks. ikke at smide sig på maven, for så går det ud over fødderne, især hælene, der vil blive hårdt kvæstet.

Det blev fortalt os, at soldater i den engelske hær, som har trådt på en springmine og sluppet godt fra det, kan opta-

ges i en klub, som kaldes Skolopenderclubben.

Tilsyneladende er der variationer af springminen, idet det eksemplar, som findes i Hjemmeværnsmuseet i Frøslev, ikke indeholder samme antal kugler som nævnt foran, og de ligner ikke hinanden.

En af de tyske minører, som var en høj og muskuløs mand, fortalte mig en dag, at han var kommet til at træde på en springmine, men var sluppet heldigt fra det, fordi han var blevet stående på minen på eet ben, hvorved han havde trykket på den med hele sin vægt og derved holdt minen på plads i jorden. Han havde ingen skade taget.

Den historie troede jeg ikke på, men så viste han mig stedet.

Hans historie kunne jeg ikke modbevise. Minen var sprængt i jorden, men siddende. Opad var der ikke sket noget.

Jeg må indrømme, at jeg stadig nærer lidt tvivl til historien, men kan med min bedste vilje ikke finde nogen bedre forklaring end hans.

Med mit kendskab til denne mand er jeg aldeles ikke i tvivl om, at han var i besiddelse af både mod og nerver af stål til at gøre, som han fortalte, for han var så høj, at han næppe ville kunne opnå tilstrækkelig dækning ved at sætte sig på hug.

Pansermine indeholdt ca. 4 kg. trotyl, i hvert fald de såkaldte tallerkenminer (tellerminer). Navnet kommer af, at denne mine ligner en tallerken.

Denne minetype skulle have et gevaldigt tryk for at eksplodere.

Det er jo klart, for her er hensigten jo at ødelægge tanks og tunge kampvogne. Det ville være spild af sprængstof, hvis der kun skulle ringe påvirkning til at aktivere minen.

Sprængsatsen på minen var anbragt i dens centrum. På siden var anbragt et bevægeligt håndtag, således at minen var nem at få fat på, hvis den skulle graves fri som i nærværende tilfælde. Til gengæld var den forsynet med 2 ondsksfulde spidsfindigheder, nemlig et hul i siden og et hul under bunden, begge med skruegang, så der kan fastskrues rivetænder i et af hullerne eller i begge.

Fidusen var så, at hvis en minør ved rydning overså denne mulighed, kunne minen være fastgjort med en tråd til en nabomine således, at enten eksploderede nabominen eller også den mine, som man var ved at fjerne. I begge tilfælde en dødelig overraskelse, som krævede en omhyggelig undersøgelse af hver mine, før man fjernede den.

Nu er det jo sådan, at ved kysten er sandflugt almindelig, og det forekom

også ved Blåvand. En stor del af minerne havde ligget i flere år, og derfor hændte det, at minørerne skulle hente dem op fra ca. 2 meters dybde. Det besværliggjorde arbejdet yderligere og gjorde det tillige farligere, fordi så var minerne for belastet af den sandsøjle, som lå over dem.

Jeg har set adskillige af den slags tilfælde. Selve placeringen var nem at finde, og så var det med at komme i gang med skovl og spade. Hullet måtte naturligvis ikke graves for stort, men dog så stort, at en mand kunne komme ned til minen, dvs. at mandens krop skulle der være plads til.

Når han var rede til at blive sænket ned i hullet, kom et par hjælpere til, som holdt ham i anklerne og firede ham forsigtigt ned til minen med hovedet nedad så han kunne føle, om minen var forankret. Når minøren havde mærket efter, om minen var fri, gav han signal, hvorefter han blev halet op med minen i hånden.

En anden type pansermine, som også blev anvendt i Blåvand, var udført af træ. Jeg kan ikke huske, hvad de kaldtes, og heller ikke, hvad de indeholdt af sprængstof. De virkede tunge og uhåndterlige

Under rydningen af et af sådanne minefelter valgte man af en eller anden årsag at frilægge minerne og sprænge dem på stedet, antagelig af hensyn til risiko ved eventuel forankring.

Desværre kostede det en af minørerne livet.

Når man sprængte minerne, hvor de lå, var der en minør ved hver mine, som på kommando blev antændt med forsinkelse, så minørerne kunne nå at søge dækning. Ulykkesminen i dette tilfælde sprængtes i utide. Årsagen ukendt.

Endelig skal jeg nævne rigelminen, som også var en pansermine.

I facon og størrelse mindede den om et almindeligt rugbrød. På mineskolen blev der alvorligt advaret mod at demontere en rigelmine. Det var blevet forsøgt med det resultat, at flere tyskere mistede livet.

Personlig har jeg ikke set denne minetype anvendt i et minefelt, men tyskerne havde i krigstid adskillige veje til deres belægnings og vagtposter, som ved alarm skulle kunne spærres i hast med spanske ryttere og landminer, som lå i depot på stedet.

En mandag morgen fandt nogle af vore kammerater ved en sådan spærring en rigelmine, som var totalt skilt ad, uden at nogen var kommet til skade. Søndagsturisterne havde været på spil.

De miner, som hidtil var blevet gravet

op, lå i depoter forskellige steder til senere afhentning, men for at sikre, at piling ikke kom til skade, blev minerne herefter sprængt efter optælling.

Efterhånden som man blev færdig med minerydningen andre steder i Jylland, blev det ledige mandskab, både minører og kontrollanter, sendt til Blåvand og Skallingen, hvor man begyndte at gøre klar til optagning i de ikke kortlagte minefelter på Skallingen.

Her fik minørerne udleveret rammer, som var kvadratiske med sidestørrelse 1,00 m. Inde i rammen var spændt snore med en afstand på ca. 10 cm parallelt med hinanden og med den retning, hvori minørerne bevægede sig fremad under arbejdet.

Når man begyndte, blev alle rammer lagt på række tæt til hinanden, hvorefter man med søgeren prikkede i jorden i hvert felt, som var blevet opdelt ved hjælp af de forømtalte snore. Det gav selvfølgelig ikke »gevinst« indenfor rammen hver gang, men når den var prikket igennem, blev den vendt, og sådan fortsatte man fremdeles.

Når en mine blev konstateret, blev den afmærket med en speciel stikke med påsat vimpel, forsynet med et dødningshoved, hvorefter man fortsatte med at søge færdig indenfor rammen, som derefter blev vendt og den eller de fundne miner blev fjernet. Det lyder omstændeligt, og det var det også, men man må huske på, at der var mange minører om arbejdet.

Når et område var gennemgået, skulle minørerne, som havde ryddet det, spadserere området igennem, men ikke alene. En dansk kontrollør skulle ledsage dem hele vejen i en afstand af ca. 20 meter. En dag, da jeg var ude med et hold som kontrollant, skete der noget mærkeligt.

Minørerne, ca. 20 mand, gik side om side med hinanden i den før omtalte afstand fra mig, da jeg pludselig fik en fornemmelse af, at min ene støvlehæl sank lidt længere ned i sandet end normalt.

Jeg standsede og sagde til mig selv, at det kunne ikke være en mine, for så ville den være eksploderet. Jeg var dog i tvivl og gjorde det helt tossede, nemlig at skrabe med min hæl i jorden, og til min store overraskelse, eller rettere forskrækkelse, kom en fodfolksmine til syne, så det kan nok være, at jeg trak foden til mig og kaldte på feldweblen, som jeg bad om at fjerne den.

Minen var intakt, jeg havde bare ikke trådt T-stykket ud, men det har ikke været langt fra, når jeg med hælen har kunnet mærke, at der var noget mystisk i jorden.

Feldweblen fik hurtigt minen demon-

teret, og så fortsatte vi spadsereturen uden flere nervepirrende oplevelser den dag.

Der blev også anvendt tyske tanks i de ikke kortlagte områder for at gøre rydningen så effektiv som mulig. Til hjælp fik man drejet nogle ståltromler, som blev trukket efter tanken, og som udfyldte mellemrummet mellem tankens larvebånd, hvorved kontroreffekten blev mere end fordoblet.

Desværre måtte vi efterlade nogle mørke pletter på landkortet, hvor arealer måtte afspærres. Det drejede sig ikke alene om de minefelter, som ikke var kortlagt, men også om felter, der på grund af nogle klitters nære beliggenhed ved vandkanten var anlagt i havstokken.

I sidstnævnte tilfælde skete det, at der ved højvande og bølgeslag forekom blotlægning af minerne. Som tiden gik, blev minerne måske helt frilagt, hvorved bølgene lavede roderi i mønsteret, og ved andre lejligheder tildækkede minerne igen.

Under hensyn til menneskeliv var det håbløst at rydde sådan et felt, hvorfor det blev afspærret.

Hvad der senere er sket med disse områder, ved jeg ikke.

Ca. 150 tyske soldater mistede livet under minerydningen. Hvor mange dødsulykker der skete i Blåvandsområdet har jeg ingen kendskab til. Det blev mig bekendt aldrig oplyst for os.

For mange minører var dette arbejde noget, som gik dem på nerverne ud fra den betragtning, at nu havde de netop gennemgået 5 års krig med livet i behold, så derfor følte det uretfærdigt, hvis de nu efter krigsafslutningen mistede det.

Min beretning omfatter naturligvis kun det, som jeg selv har oplevet i tjenesten ved Blåvand og Skallingen, men jeg vil gerne oplyse, at de tyske soldater, som jeg har haft med at gøre eller har mødt under minerydningen, alle viste en modig optræden og tillige var høflige og venlige uden at være servile.

Der herskede i det hele taget en god ånd mellem de tyske soldater og os.

Vi modtog 5,00 kr. pr. dag i risikotillæg, når vi var i marken.

Det synes at være lidt, og vi var heller ikke tilfredse, for uden risiko var vort arbejde ikke. Selvom vi skulle holde os uden for minefelterne under rydningsarbejdet, så skete der dog ukontrollerede ulykker, som f. eks. når en mine eksploderede i utide. Så kunne pigtrådshegnet omkring minefeltet ikke yde beskyttelse for personer, der opholdt sig på den anden side af hegnet.

Men efter at man er hjemsendt, er det

dog også rart at konstatere, at ens liv og lemmer er i behold, hvilket dog er bedre end penge og jeg har ikke hørt om soldater ved pionerkommandoen, som har fået alvorlige kvæstelser.

Derimod må jeg indrømme, at det var chokerende at være vidne til dødsulykkerne, og det var der vist ikke mange af os, der blev skånet for. Det var rystende at være vidne til, og jeg tror, at de fleste af os for resten af livet fik disse forfærdelige oplevelser mejslet ind i hukommelsen.

Den 25. oktober 1945 forlod vi pionerkommandoen og flyttede tilbage til vort kompagni, hvorfra vi hjemsendtes den 31. oktober.

Sentenser

Kunsten at omgås andre er også et stykke livskunst

Marius Wingårdh

Af alle rigdomme er livskunsten den mest værdifulde. Krig og ulykker kan ødelægge al anden slags rigdom, men livskunsten bliver altid tilbage.

Hippokrates

Lykken vokser på vor egen ager, og kan ikke plukkes i fremmede haver.

Douglas Jerrold

Hvis du ønsker venner, må din indsats ikke kun være venlig, men også ærlig.

Kaj Christensen.

Hvis du er en gevinst for mennesket, hvorfor viser du det ikke. Livet bliver bedre ved at vise det.

Kaj Christensen

Af alle de regler du skal leve efter, er reglen om at vise mod til at efterleve reglen den vigtigste.

Kaj Christensen

Ingen ved, hvad han formår, førend han har forsøgt.

Publilius Syrus.

Det er stort og rigtigt at give oprejsning, når man bør gøre det.

Dronning Kristina

Hermed en kommentar eller

Gamle minder i en valgtime

A propos P. Kildemoes' indlæg i sidste nummer af bladet går tankerne uvilkårligt tilbage. Født i midten af 1930-erne var jeg 5 år den 9. april 1940 og så med egne øjne, da de ubudne kom flyvende hertil. Tiden og tankegangen var en anden dengang, mange mente vel, at »kulturen« var i forfald, så man havde behov for orden, men som lille pige betød det angst og bæven blot at passere de »grønne vagtposter« for at nå hjem igen efter en bytur.

I årene siden hen og gift med en tidligere modstandsmand blev jeg flere gange stillet over for udsagnet: »Jamen I gik jo ud og ødelagde vores arbejdsplad-

ser«, hvilket blev efterfulgt af en rungende tavshed. Udsagnet passer kun alt for godt med ægtefællens idé om, at mange var imod Modstandsbevægelsen dengang. Sandheden er måske, at nogle var pro og andre contra, og sidevalget afhang dengang som nu af, hvor finanserne kom fra.

Som barn lærte jeg aldrig at lyve, men livets erfaring har været, at sandheden ofte er ilde hørt.

Med venlig hilsen
Marg Jensen
Borgediget 2
4000 Roskilde

Forskningsprojekt

»Taget af tyskerne«

Det drejer sig om et forskningsprojekt, der udføres af læge, dr.med. Sven Arvid Birkeland, der er seniorforsker ved Rehabiliterings- og forskningscentret for torturofre, København, (RCT).

Projektet hedder:

»Tysk tortur af danske modstandsfolk under Besættelsen med en 60 års opfølgning af de psykiske langtidsfølger gennem tre generationer«

Projektets idé er

(A1) at kortlægge omfanget og arten af torturen, hvilket aldrig er sket før,

(A2) at identificere ofre (og bødler) og deres baggrunde, holdninger, reaktioner på torturen og senere skæbne ved hjælp af arkivstudier i Frihedsfonden, Landsarkivet for Sjælland m.v., i erindringslitteratur og ved interviews.

(B) Det er hensigten at undersøge de psykiske langtidsfølger både hos de modstandsfolk, der blev arresteret og eventuelt tortureret af tyskerne og deres danske håndlangere, og hos deres børn og børnebørn ved hjælp af interviews.

I den forbindelse vil jeg meget gerne modtage henvendelse fra frihedskæmpere, der har været arresteret af tyskerne, eller børn (børnebørn), hvor en eller begge forældre (bedsteforældre) har været arresteret.

Da truslen om tortur lurede ved alle forhør, ønskes også henvendelse, selv om der ikke er viden om direkte tortur. Projektet vil føre til en bog: »Taget af tyskerne«.

Beretningerne fra modstandsfolk og efterkommere vil blive anonymiseret i den udstrækning, det ønskes. Projektbeskrivelse kan rekvireres.

Henvendelse kan ske til:

Sven Arvid Birkeland, Goldschmidtsvænget 9 C, 5230 Odense M,
tlf.: 66 14 31 71, e-mail: S.A.Birkeland@Birkeland.dk

Det er med stor sorg, at jeg må meddele, at Solveig ikke er blandt os længere.

Søndag den 13. marts 2005 lukkede hun sine øjne, mens jeg sad og holdt hende i hånden.

Under krigen var Solveig meget aktiv i kampen mod tyskerne - og måtte gå grueligt meget igennem. Hele sit liv har Solveig kæmpet for gamle modstandsfolk, så de kunne få det bedre. I november 1945 var Solveig medstifter af vores forening Gestapofanger fra besættelsen. I år har vi 60 års jubilæum og de sidste 31 år var Solveig formand for foreningen.

Solveig har været i Lottekorpset fra 1947 og leder i 10-12 år. Hun har været i Hjemmeværnet og var meget aktiv og en meget dygtig skytte.

Solveig var medstifter af Bernadottegården og var formand for bestyrelsen i 12 år. Her lagde hun et kæmpearbejde.

Foreningens dejlige hus i Smidstrup, »Smidstruphytten« har hun været med til at anskaffe. Hun samlede penge ind, bl.a. ved at sælge blomster på Kongens Nytorv og i Lyngby Storcenter sammen med bl.a. forhenværende minister Lis Møller.

Gamle frihedskæmpere, som havde været i KZ lejre, kunne benytte Smidstruphytten. Her kunne de bo gratis i 1 eller 2 uger, og det har ca. 1200 benyttet sig af i årenes løb.

Solveig har hjulpet mange gamle kammerater med at få erstatning m.m., så de kunne få et bedre liv efter deres ophold i KZ lejrene. Solveig har også hjulpet 15-20 personer med ansøgning for erstatning for slavearbejde under krigen, fra den tyske regering. Af en eller anden grund fik ansøgerne fra vores forening ingen penge - hvilket andre ansøgere gjorde. Solveig og jeg henvendte os til folketingsmedlem Per Kaalund, som hjalp os, idet han kontaktede udenrigsminister Per Stig Møller. Han kontaktede ambassaden i Schweiz og der gik kun 3 uger, så fik alle deres penge.

Solveig og bestyrelsen har arrangeret mange rejser og fester. En af de største var et træf i Rødhus Klit i Nordjylland, hvor der deltog 350 personer. Solveig var et menneske, der i hele sit liv har hjulpet andre.

Solveig havde også sine meningers mod, og hun måtte kæmpe meget, idet det ikke var alle mænd, der mente, at denne pige skulle blande sig, men de kom tit til kort.

I 1998 foreslog Jørgen Lykke, at bestyrelsen skulle søge et Ridderkors til Solveig.

Solveig Skjøtt anno 1944, da hun var meget aktiv i kampen mod tyskerne - og måtte gå grueligt meget igennem.

Solveig Skjøtt som vi husker hende.

Det tog ca. 8 måneder, idet det skulle helt forbi Hendes Majestæt Dronningen.

Solveig fik overrakt sit Ridderkors på vores sommertur. Hun blev så glad og stolt, at tårerne fik frit løb. Solveig var til audiens hos H. M. Dronningen, som roste hende for hendes store arbejde i over 50 år med at hjælpe andre.

I mange år har Solveig sørget for blomster om morgenen den 4. maj i Mindelunden. Her fik hun hjælp fra ca. 50 børn fra Bispebjerg Skole. Om aftenen hjalp hun med den smukke ceremoni, idet det var hendes idé, at Hjemmeværnet tændte lys på de 351 grave og stod æresvagt med fakler - det er meget flot.

Jeg kunne nævne mange flere ting om Solveig. Dette lille menneske har haft et stort hjerte til glæde for mange gamle KZ fanger. Jeg har selv haft den glæde at være næstformand i 16 år i foreningen i et godt samarbejde med Poul, Salle og Flemming. Det sidste år har Solveig været min partner - »tak for det!«.

Solveig efterlader sig to dejlige tvillingedrenge Ole og Kim.

Jeg vil sige tak og god rejse, til et pragtfuldt menneske, der gjorde alt for at hjælpe andre.

Æret været hendes minde.

Jørn Jensen

Ny formand for Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen

Efter at vi mistede vores dejlige Solveig Skjøtt har jeg overtaget formandsposten.

Tak

Jeg vil gerne her sige tak for alle de dejlige tilkendegivelser, blomster og kranse mm. som vi i vores forening har modtaget som tak for det kæmpearbejde, som Solveig har udført.

På bestyrelsens vegne
Jørn Jensen, Parkalle 261, 2605 Brøndby

Nekrolog

Solveig Skjøtt er efter få dages sygdom afdøet ved døden.

Solveig Skjøtt har været medlem af Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse i knap 30 år og siden år 2000 i forretningsudvalget, hvor hun i alle årene har udført et stort arbejde, ikke mindst ved højtideligheden 4. maj i Mindelunden i Ryvangen, hvor hun var den drivende kraft ved dagarrangementet.

En lille kvinde med en sej vilje og stor arbejdsindsats.

Solveig Skjøtts død vil i Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse efterlade et stort savn, ikke alene for hendes arbejdsindsats, men også for den person hun var.

Æret være Solveigs minde.

AL.C.

Sentenser

Tvivler du om hvorvidt en handling er god eller dårlig, så afstå fra den.

Zarahustra.

Man ejer kun den tanke man har udtrykt og den sandhed man har kæmpet sig til.

Ernst von Feuchter sleben

Kun gennem handling vinder livet i betydning.

H, C.Andersen.

Så havde vi også ham. Red.

Efterlysning

Min søster og jeg er efterkommere efter et medlem af modstandsbevægelsen, Gustav Asmussen. Vi har hele vores liv vidst, at vores morfar var med i modstandsbevægelsen, og vi er stolte af det. Men min morfar valgte pga. oplevelser under krigen at undlade at snakke om det. Det er meget lidt, vi ved. Vi har de sidste par år undersøgt og læst bøger for at få en større viden om vores morfars liv under krigen. Men det har været utrolig svært, da oplysningerne er små. Vi har fået oplyst hans dæknavn, men desværre ikke hvilken gruppe han hørte til. Vores mor, moster og vores morfars anden hustru er splittet i oplysningerne.

Min søster arbejdede en overgang ved hjemmeplejen i København og mødte en ældre herre fra modstandsbevægelsen. Han døde i 2003, men hans kone gav min søster bladet »Modstandskampen 1940-45«. Bag på bladet er der en adresseliste. Vores håb er nu, om der er nogle, som kan genkende eller ved noget om vores morfar.

Vi har prøvet at skitsere det op, som vi ved:

Navn: Gustav Asmussen

Født d. 16. juli 1913, død d. 13. november 1977.

Han boede i København på Howitzvej, Allégade og Havdrupvej. De flyttede fra Havdrupvej i 1946. Han var gift med Ellen Asmussen, og de havde to børn. Kirsten, som er født i 1940 og Margit, der er født i 1945.

Han var handelsuddannet og har arbejdet med forsikringer. Vi ved, at han arbejdede på Wedela, en skofabrik, hvor han bl.a. var i marketenderiet.

På Havdrupvej havde Gustav en selvstændig virksomhed. Han havde en lædervarefabrik, hvor han lavede børster m. m.

Udseende: Blå øjne, kompakt af bygning, vildt hår lagt ned med bl.a. margarine, almindeligt blond af farve, ca. 170 cm høj.

Dæknavn: Hansen (hvilket fornavn, han brugte, er der tvivl om)

Dækadresse: en af de store gader i nærheden af strøget, muligvis Frejasvej, Frihedsvej, Bredgade nær Hovedbanegården i København.

Var med i modstandsbevægelsen fra starten.

Før krigen var han medlem af KU (Christmas Møller).

Han var med til at sejle jøder til Sverige og til våbenedkastning i Nordsjælland.

Gustav opbevarede primært andre

modstandsfolk i kælderen.

Mærke på armbåndet: 3 løver.

Gustav blev ikke frihedsberøvet under krigen.

Vi håber meget, at du eller et af de andre medlemmer af gruppen har kendt vores morfar og kan fortælle os mere om hans aktiviteter under krigen.

På forhånd tak.

*På vegne af Pia og Anette Lassen
og med venlig hilsen*

Anette Lassen

Min adresse:

Anette Lassen
Hobrovej 79, 1
9000 Aalborg
Tlf. nr. 98770046

Gustav Asmussen, som han så ud - dengang.

Du siger,
du ikke har tid.
Spørgsmålet er: Hvad
vil du bruge din tid til?

Carl Scharnberg

Tegning: Ulla Rishøj

Udsendt af uofficielle synspunkter.
Eftertryk og opsætning ses gerne.

BØGER

Churchill

En biografi

256 sider, illustreret, indbundet

Pris: kr. 249,00

Af: John Keegan

Forlag: Gyldendal.

En biografi er det; men så stort et menneske, kæmpende for at holde modet oppe på briterne i de vanskelige år 1939-45 - må nødvendigvis være ufuldstændig. Ufuldstændig - alligevel godt den er skrevet - og - godt skrevet.

Vi, der var besat af nazisterne, husker nok andet end de folk, som blev ledet af Churchill og hans regering. Vi, der ønskede frihed igen, glemmer aldrig hans tale d. 4. juni 40. England, som stod alene i kampen mod en overmægtig fjende. Det nazistiske diktatur, det mest rå og modbydelige system, der bekæmpede demokratierne.

Churchill sagde bl.a.: »Vi vil hverken svækkes eller svigte« fastholdt han stejlt »vi vil fortsætte til alt er forbi. Vi vil forsvare vort land, hvor store omkostningerne end bliver. Vi vil kæmpe på strandene, vil vi kæmpe på landingsbanerne, vi vil kæmpe på markerne og i gaderne, vi vil kæmpe i bakkerne. Vi vil aldrig overgive os«.

England stod alene i 18 måneder.

Churchill havde - selvforskyldt - ikke fået meget uddannelse, alligevel var han værd at lytte til og arbejdede sammen med almindelige mennesker bl.a. i militæret. Hans historiske vision var enkel og ligetil, ofte for enkel til at blive taget alvorligt af de professionelle historikere: »De ønsker altid flertydigheder«.

Det er lettest at forsvare!

At Churchill ikke var det store ideal i hæren, at officerseksamen var lav, så anså man, at i historiefaget var han en af de bedste. Alligevel var han med i mange kampe, på Cuba, i Indien og i Sydafrika, nogle af stederne som korrespondent. Boerne fangede ham, og han var krigsfange i Prætoria, hvorfra han flygtede.

Det blev en sensation i hele den engelsktalende verden. Winstons liv i hæren hører med til de mest betydnings-

fulde afsnit af hans politik i de modne år. Konservativ indvalgt i Parlamentet og indtog sin plads 14. februar 1901. Der er egentlig meget lidt, der huskes om WC, selvom han var hovedpersonen i indførelse af arbejdsløshedsunderstøttelse til alle, hans kamp for frihandel - ja, han var vel egentlig tilhænger af en velfærdsstat - som påvist.

Lidt familie hører vi også om, men mest udpenslet er rollen som marineminister.

Som finansminister, hvor gælden til USA var stor, og hvor de lande - først og fremmest Frankrig - der var i gæld til briterne, ikke betalte, opstod der spændinger i samfundet.

Alligevel optog hele befolkningens interesser ham. Som forfatteren skriver: »Hans patriarkalske omsorg for arbejderklassens ve og vel er i dag gået i glemmebogen, som den allerede var det i de sidste årtier, han levede«.

De »eftergivenhedspolitikere« som demokratiene led af - herunder Danmark - talte Churchill imod allerede ved nazisternes overtagelse af magten i 33, og gjorde hermed Churchill til det 20. århundredes førende kæmper for frihed.

Medens Frankrig blev løbet over ende, og medens Chamberlain og Halifax ville fremsende en fredsføler til Hitler, overvejede Churchill sin stilling, og med en tale i det samlede krigskabinet sagde han: »Hvis dette ø-riges lange historie nu omsider står foran sin afslutning, så lad først det hele være slut, når vi alle ligger kvalt i vores blod på slagmarken«.

Alle medlemmer fra labour, de liberale og de konservative løb op for at trykke ham i hånden. Statsmand, ja.

Churchills mange rejser tappede ham for kræfter, og flere sygelejer med lungebetændelser og hjerteflimmer gjorde hans arbejde mod sejren vanskeligere.

Overlord-invasionen, som alle i England, værende amerikanske og engelske hærføreres tanker, undtagen Churchills, hvis tanker var ved efter krigen.

Han tænkte mest af alt på om bombetogterne havde deres værdi, Polens grænser efter krigen. Selv var han skubbet til side, ansvaret lå hos Eisenhower. Dog fik han med en kraftanstrengelse Monty udnævnt. Glemmes må det ikke at han skrev de seks bind: *The Second World War*. At han i 53 fik Nobels pris i litteratur, eller hans »jerntæppetale« i Missouri 5. marts 1946.

Lad slutte: »Churchill har sin blivende plads i menneskers hjerte«.

Rette mand i rette tid!

Kaj Christensen

Hitlers Spisekammer

Danmark og den europæiske nyordning 1940-43

408 sider, illustreret

Pris: kr. 299,-

Af: Joachim Lund

Forlag: Gyldendal

I forordet står: »Denne bog handler om en kritisk periode i Danmarks historie«. Om det ekstraordinære pres det danske samfund blev udsat for i årene 1940-45 og om nogle af de strategier, der blev taget i anvendelse i forsøget på at afværge det pres og overleve som nation. Er det nu rigtigt. Hvem forsøgte at modstå presset? Bogen giver - i bedste fald - ingen svar. Den danske regering, det danske (store) erhvervsliv, bønderne, ja selv fagforeningerne var med på nyordningen (Neuropa) under tysk nazistisk ledelse.

Navnet er kollaboration. Og, hvorfor var Danmark, Norge, Nederlandene med. Vi var arier. Og vi lod os smitte - ja, en dansk cementfabrik, Port Kunda, anvendte jødiske slavearbejdere.

Pressen var også positiv. Politikere og socialdemokrater gengav »glad« Danmarks udenrigsministers beundring. »En ny tid oprunden i Europa« som reelt - under tysk førerskab - rejste økonomien.

Joachim Lund har nøje gennemgået de danske og de tyske kilder og her fået kendskab til fakta og tal - moral er der sjældent i rapporterne. Et særligt afsnit om Port Kunda - FL Smidt - viser, hvor ivrigt det danske erhvervsliv var for at levere, hvad man nu kunne, til den tyske krigsnation. Port Kunda og 6 andre cementfabrikker leverede den cement den tyske industri skulle bruge til fronten, vejbyggeri, jernbaner og industri, og et problem var endnu ikke løst. Arbejdere. FL Smidt anmodede angivelig Todt om at få stillet arbejdere til rådighed - det lykkedes også - tvangsarbejdere, jøder, romaer. Arbejdede vi positivt på at hjælpe nazityskland? Det må der siges ja til. Det moralske princip for FL Smidt var ikke større, end at man prøvede at få Port Kunda på egne hænder, dette blev dog opgivet, da sagen om tvangsarbejde blev rejst i 1979. Moral! Penge!

Der er ingen nedværdigelse, fordømmelse af samarbejdspolitikken, men den førnævnte slavearbejdende danske cementfabrik og brandskifergrube, det var måske her at såvel regering som erhvervsliv skulle have stoppet, men det gjorde man ikke.

Vi ved ikke noget om forholdene i arbejdslejren Port Kunda. Et enkelt vidne-

udsagn fra de sovjetiske afhøringer i efteråret 1944 fortalte, at der var omkring 250 fanger i lejren, stammende fra hovedlejren Vaivara.

Bogen giver et meget klart (og tørt) billede af den tysk-nazistiske økonomi, dog mest af samarbejdet med Danmarks regering, det danske erhvervsliv, billedet er helt klart. Vi - Danmark - var i de første år af besættelsen helt med på at understøtte den tyske krigsindsats - blot vi ikke blev indtaget.

Europa understøttede Tyskland, når først de var besat. Der var ikke nogen af de ledende politikere der var heroiske.

De var - som altid - medløbere.

Eneste »rene nation« var England. Hvorfor er det glemt i en bog som denne?

Noget, der springer i øjnene er, hvor meget unge historikere tror på at arkiverne - tyske som danske - giver sandheden. »Sandheden« findes ikke. Man kan komme tæt på, men aldrig helt, og i et diktatur kan man ikke sætte spørgsmål ved »sandheden«, hvis systemet ikke vil.

Noterne fylder 80 sider - klart en fordel.

Kaj Christensen

Birkedal

En torturbøddel og hans kvinder

556 sider, delvis illustreret

Pris: Kr. 460,00

Af Peter Øvig Knudsen

Forlag: Gyldendal

Nina har selv bedt mig fortælle sin historie. Hun mener sig udsat for justitsmord: seksten års fængsel er hun blevet idømt, på trods af, at hun er ganske uskyldig. Mener hun - lad os nu se!

Bogen begynder med denne henvendelse til Peter Øvig Knudsen. Henvendelsen tages op.

Det er der kommet en bog - med mange sider - ud af. Det er blevet en roman, hvor forfatteren prøver at dele sol og vind lige. Danmarks besættelse og modstandskampen og aktørerne på begge sider portrætteres - ikke altid lige ærligt.

Nina bliver Ib Birkedals elskerinde og optræder ofte som »lokkedue«, når prominente modstandsfolk skulle fældes eller direkte myrdes. En karakteristik af Ib Birkedal Hansen fra en tysk gestapomand er vel værd at have bag øret, når bogen læses: »Hansen havde de værste arter af stikkere omkring sig«. Det var for det meste mennesker fra den sorte

børs. Alt i alt onde, kriminelle elementer. Hansen selv var meget rå og brutal og dertil fej.

Det er en godt fortalt bog om besættelsetidens mest rå og brutale del, stikkerne, deres hjælpere. Men at det - som det står på flappen - er en dokumentarisk beretning, det holder ingen steder. Alene skismaet om Jenny Holm viser at de dokumenter - eller mangel på samme - eller misvisende svar på, hvor hun sidder arresteret, er en romanforfatteres indfald.

Bogen er ikke flatterende for modstandsbevægelsen, men råheden - også med fjendens arkivers viden - er besættelsesmagten.

Ib Birkedal Hansen og hans - såvel tyske som danske - netværk var den direkte årsag til 9 ud af 10 af Gestapos arrestationer. Tiltaleskriftet tiltalte ham for 28 drab, 315 anholdelser og 137 tilfælde af grov mishandling. Dette til trods bliver ingen - gentager ingen - af de tyske bøddler dødsdømt, men er allerede i 50-erne tilbage i Tyskland, nogle i de gamle stillinger indenfor etaten.

Bogen er en roman, hvori findes faktuelle forhold, men dokumentarisk - NEJ.

Rå, JA!

Kaj Christensen

Pressemeddelelse

»En overlevende som ikke kan glemme« - ny bog fra et tidsvidne fra Holocaust, udsendt i anledning af 60-året for 2. Verdenskrigs ophør

Kommentar fra Otto Rühl, undervisningskonsulent på DIIS:

I sin tale ved åbningen af det nye museum på Yad Vashem i Jerusalem sagde statsminister Anders Fogh Rasmussen i forrige uge bl.a.:

»Soon, the last survivors and witnesses of the Holocaust will have passed away into history. Which makes the task of explaining its sombre significance to the youth of today and tomorrow all the more urgent«.

Da den forrige regering i 1999 oprettede »Dansk Center for Holocaust- og Folkedrabsstudier« (DCHF), var en af opgaverne bl.a. at indsamle øjenvidneberetninger fra de få tilbageblevne Holocaustoverlevende. Et af de manuskripter vi modtog, var fra den polskfødte jøde Zygmunt Gross, der til Anne Vesterdal havde fortalt sin historie fra 2. Verdenskrig.

Da DCHF blev en del af Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) i 2003, var det desværre ikke muligt for os selv at udgive Zygmunt Gross' erindringer.

Men de var for værdifulde til bare at blive arkiveret.

»Værdifulde« af mange grunde: Zygmunt Gross beretter levende om sin barndom og om forholdet mellem jøder og polakker i Mellemligstidens Polen. Han fortæller derefter om den tyske besættelse i september 1939 og de følger, denne besættelse fik for Polens jøder: Først tvangsarbejde, så sammenstuvning i ghettoer. Vi får her historien om ghettoens oprettelse, hele det dybt problematiske spørgsmål om jødernes selvadministration ved jødiske råd - »Judenrat« - de uhyggelige scener, når der skete en »reduktion« - altså en formindskelse af ghettoen ved at grupper af jøder blev indfanget og sendt til udryddelseslejre - og endelig ghettoens tømning for indbyggere i august 1943.

Men Zygmunt Gross' fortælling er også værdifuld ved, at vi hører om mindre kendte tyske lejre i Polen. Gross var først i lejren Szebnie - men overflyttede senere til Pustkow-lejren.

I juli/august 1944 efter den store sovjetiske offensiv, der bl.a. befrier Majdanek, kommer Zygmunt Gross fra Putzkow-lejren til Auschwitz-Birkenau. Gross er her usædvanlig heldig:

Han undgår gasning og overføres til en af »filiallejrene« - Gleiwitz I, hvor han igen sættes til tvangsarbejde.

I januar 1945 nærmer russerne sig Auschwitz-Birkenau, og nazisterne tvinger de sidste fanger ud på de berygtede dødsmarker. Men ved et utrolig held overlever han.

Læsningen af de sidste kapitler er deprimerende: Den polske antisemitisme havde overlevet den tyske besættelse, og Gross har jo mistet hele sin familie. Men det lykkes ham at overleve i det kommunistiske Polen - indtil han som en følge af den antisemitiske bølge i 1968 må flygte til Danmark.

Gross kalder sin fortælling »En overlevende, som ikke kan glemme« - det er vores pligt at lytte til de få overlevende, vi stadig har blandt os.

Interview med forfatteren kan aftales gennem forlaget.

E-mail: forlaget@gramma.dk

Yderlige kommentarer vedr. bogen kan fås hos Otto Rühl, tlf. 49 25 39 00

Bogen er på 192 sider

Pris: Kr. 149,00

Forlag: Gramma

Klip fra aviser og blade

Dagbladet Djursland

De gamle helte æres

Modstandskamp: De gav deres liv, for at andre kunne leve

Af Thomas Nielsen-Grøn

HORNSLET: For de overlevende modstandsfolk fra 2. verdenskrig betyder datoen 29. august meget. Lige så stor betydning, som 5. maj har for alle danskere, der har oplevet tiden under tyskerne. Den 29. august var dagen, hvor de allierede accepterede Danmark som en allieret i kampen mod det tyske rige.

Overlevende modstandsfolk og foreninger fra krigen bruger dagen som en mærkedag til at hylde de gamle helte. Så længe, der er folk tilbage fra dengang, vil monumenter for faldne i krigen blive æret med blomster og kranser. Men der kommer en dag, hvor de, der bærer kransene, ikke længere er her, og dér må andre tage over.

Udenfor Hornslet Kirkegård står et monument over fem modstandsfolk, der alle havde tilknytning til Hornslet, og som udøvede deres kamp mod tyskerne i Rosenholm-området. De blev æret med en krans af foreningen af tidligere Gestapo-fanger. Her er en kort beskrivelse af deres kamp og deres endeligt:

Orla Andersen var leder af Hornslet nedkastningsgruppe, der anvendte en plads tæt ved Rosenholm Skov. Nedkastningsgruppen blev optrevet efter at tre faldskærmsfolk var blevet ar-

resteret. Orla Andersen blev hentet af Gestapo og ført til Ryvangen i København, hvor han blev henrettet 26. maj 1944. Han blev efter krigen bisat på Hornslet Kirkegård.

Med i nedkastningsgruppen var også Herold Jensen Svarre, der var forvalter på Rosenholm Avlsgård. Herold Svarre blev arresteret sammen med Orla Andersen og ført til København. Han blev henrettet på Ryvangen 8. juni 1944, og ligger begravet på Havrebjerg Kirkegård.

Samme dag blev endnu en af gruppens medlemmer henrettet. Axel Sørensen blev hentet samtidig med Orla Andersen og Herold Svarre og ført til København. Axel Sørensen ligger begravet på Hornslet Kirkegård, hvor han blev bisat 23. juni 1945.

Under dæknævnet »Karl« var Karl August Algreen Møller også tilknyttet nedkastningsgruppen under Orla Andersen. Hans far var også med i modstandskampen, og blev arresteret af Gestapo, mens det lykkedes Karl Algreen Møller at flygte. »Karl« opererede også i Aalborg som ordonnans, hvor hans gruppe deroppe blev overrasket midt under en radiosending 26. april 1945. »Karl« advarede resten af gruppen, der flygtede, mens han blev tilbage for at gemme senderen. Under en kort

Foreningen Gestapofanger fra Randers havde lagt en krans ved monumentet i Hornslet. Foto: Jan Christensen.

skudveksling blev der kastet håndgranater mod »Karl«, der ikke overlevede. Han blev 21 år, og ligger begravet på Hornslet Kirkegård.

Mac Colomann Hoffmann var tilknyttet en ny nedkastningsgruppe i Hornslet, efter at Orla Andersens gruppe var blevet optrevet. En våben-transport blev afsløret af tyskerne, og Mac Hoffmann flygtede til Gærum ved Frederikshavn, hvor han 14. april 1945 stak af fra en tysk patrulje, der skød ham under flugten. Efter tyskernes kapitulation blev hans lig fundet begravet i en grøft, og han blev bisat på Frederikshavn Ny Kirkegård.

De var blandt de mange

danske modstandsfolk, der alle ofrede deres liv for en større sags tjeneste.

Lad os aldrig glemme!
red.

Klip fra aviser og blade

Nazi-Billedbog for de Smaa

Et Billede fra Bogen:
„Barnevennen Julius Streicher forkynder for sine smaa jublende Arriere, at han demaskerede Jødernes Forsøg paa at tilrive sig Magten ...“

DEN tyske Nazisme — dette Aarhundredes største Skændsel, et Regime med forbryderiske Elementer paa alle ledende Pladser og med de opvoksende Generationers Opdragelse til Bødler i samme Aand paa Programmet — er saa grusom, at Verden ikke kan fatte det.

Et lille Udtryk herfor findes i en tysk-nazistisk „Billedbog for de Smaa“, som jeg nu ser udførligt omtalt i det svenske Blad „Expressen“. Bogen udsendtes i 1937, men maatte — lige saa lidt som Julius Streichers antisemitisk-pornografiske „Der Stürmer“ eksporteres. Det svenske Blad er imidlertid kommet i Besiddelse af et Eksemplar, og jeg gengiver her et typisk Billede fra Bogen. Det fortælles paa et elskeligt Barnesprog, at Jøderne af deres Djævelfar lærte at lyve og bedrage i Stedet for at arbejde, og de smaa Barnesjæle indpodes den Tro, at Julius Streicher (paa hvis Forlag Bogen udkom), ene og alene har Æren af, at „Jødernes Forsøg paa at tilkæmpe sig Magten over alle tyske Mennesker“ blev forpurret. Børnene manes til at udrydde dette „Djævelblod“, som ellers vil „forpeste det smukke Tyskland.“

— En hel Verden har stillet Spørgsmaalet: Hvordan kunde den tyske Ungdom forkvakles saa gennemgribende, som det har været Tilfældet? Denne lille Bog giver noget af et Svar, skriver „Expressen“.

Det talte man om »den-gang«. Ak, ja

red.

Dagens Kommentar:

Blødsødenhedens Apostle

I Københavns Borgerrepræsentation har to Medlemmer slaaet til Lyd for, at man fra Stats og Kommunes Side skulde gøre noget mere for de internerede Landsforrædere.

Der er flere af dem, som skal have faaet daarlige Nerver, paastaar man, og det er Synd for dem.

Overgangen fra i fem Aar at have levet beskyttet af tyske og nazistiske Maskinpistoler til nu pludselig at skulle staa til Ansvar for alle de Ugerninger og al den Svindel, som de har begaaet under Danmarks Nyordningsperiode, har været for brat — mange af dem trænger derfor i høj Grad til Ro.

Det er ogsaa Synd for deres Familie, de er ude for et haardt psykisk Pres. De bør ligesom deres deprimerede og nervøse Paarørende blandt Arrestanterne sikres et længere Landophold under gode og rolige Forhold — helst ved Vandet med egen Strandret. Ak ja, det er tunge og svære Tider for mange. Der er i det hele taget nok, der kan bevæge et modtageligt Sind. Nu hører man, at der ligger fire Arrestanter i hver Celle paa Vestre Fængsel, det er forfærdeligt, det er Synd for dem. Der burde være Enecelle, helst med Bad til hver enkelt og rene Lagener to Gange om Ugen.

Det er Melodier og Toner, vi har hørt før, det er den gamle danske »det er Synd for Mennesken«-Grammofonplade, som nu kører i ny Indspillen.

Det er Strofer, som var uhyre kendte før Krigen. Det har altid herhjemme været Synd for alt og alle. Under Besættelsen var der ikke Brug for disse Toner, og der er det ikke heller i Fremtiden.

Hermed er ikke sagt, at der ikke

er Brug for den humanistiske Tanke, som dybest set ligger til Grund for disse besynderlige Udtalelser; — her er sagt, at der ikke mere er Brug for den Karikatur af humanistisk Blødsødenhed, som saadanne Udtalelser er Udtryk for.

Vi har i disse Aar lært, at det koster at have et Standpunkt og staa ved det. Vi har set Tusinder af Landsmænd, som var gaaet ind for deres Overbevisning, kastet i Fængsler og Koncentrationslejre, udsat for en Behandling, som intet Menneske overhovedet er i Stand til at forestille sig. I Tusindvis er de døde, dræbte, henrettede.

I Dag sidder de, der var med til at forraade dem, bag Laas og Slaa. De bliver behandlet strengt, men retfærdigt. De fryser ikke, de pines ikke, de sulter ikke, de kvæles ikke i Gaskamre, de brændes ikke i Ligovne. De betaler nu Prisen for det Standpunkt, de tog, da Danmark var i Nød. At de ikke har det rart i Fængslerne og i Interneringslejrene, kan man forstaa; men kan noget normalt Menneske virkelig synes, at det er Synd for dem. Kan man forstaa, at der er Folk i Dag, der vil protestere imod den Behandling, disse Forbrydere faar. Disse Landsforrædere, som har det rent ud himmelsk i Sammenligning med, hvorledes vore Patrioter havde det i de tyske Helveder.

Man fristes til at raabe tordnende til disse Blødsødenhedens Apostle, som ikke kan taale at se Mennesker lide, hvorfor protesterede I ikke den Gang Ligovnene glødede i Maidanek, — den Gang var der i Sandhed Grund til at tale om Synd mod Menneskene.

K. H.

Klip fra aviser og blade

Politiken 9. marts 05

Vi har kæmpe moralske komplekser med besættelsestiden. Derfor er vi så optaget af den, siger filosofen Ole Thyssen, der i dag er professor på Institut for Ledelse, Politik og Filosofi på Handelshøjskolen i København.

Modstandskamp

Af Silke Bock

Ole Thyssen voksede op i en familie, hvor en blev dræbt, og en anden blev såret under besættelsen.

Gennem hele barndommen var besættelsestiden en vigtig del af familiens opfattelse af sig selv. Selv som 60-årig møder Ole Thyssen mange mennesker, der stadig er stolte af, at deres bedstefædre var med til at kæmpe mod tyskerne.

Men hvorfor er det så vigtigt for os, hvordan vi har forholdt os til tyskerne under besættelsen?

»Fordi nazismen er det ultimative eksempel på det onde. Alle mennesker i Danmark skulle under besættelsen forholde sig til det. Derfor definerer vi en del af os selv i forhold til, hvordan vi mødte krigens ondskab. Det smitter af både med skamfølelse og stolthed.«

Hvad sker der med mennesker, der bliver stillet over for store, moralske spørgsmål?

Hvis man skal anskueliggøre et moralsk dilemma, er krigen et fremragende eksempel. Besættelsestiden er et reservoir af eksempler på moralske konflikter, der har en virkelig dramatisk karakter. Det kommer hele tiden igen og igen. Inden for den sidste måned har vi set en mængde beskrivelser fra kz-lejrene. Vi bliver stillet over for spørgsmålet, hvad vi ville gøre i en lignende situation«.

Hvorfor er det fascinerende?

»Med fare for at blive misforstået er der en form for pornografi på færde. Man får en forstærket livsfølelse, når man møder det onde. Også vold kan få

den karakter, når vi hører om tortur og kan mærke, at vi ånder tungere«.

Hvad mener du med at ånde tungere?

»Pornografi er noget, man ser med sine øjne. Det er ikke virkeligt, og alligevel sker der noget med ens krop. På samme måde har vi det, når vi hører om tortur. Vi vil så gerne vide, hvad der egentlig skete i Abu Ghraib, fordi det er vigtig information, samtidig med at der er stor underholdningsværdi i det«.

Hvorfor er der en underholdende værdi i krig og vold?

»Krigen har en eksistentiel dimension, hvor stillingtagen ikke bare var en ufarlig mening. Besættelsestiden handler om liv og død, og det er der stærke historier i. Danskerne stod over for en række moralske valg, der skærer helt ind til benet. Meget mere end nutidens problematikker om, hvorvidt Tyrkiet skal eller ikke skal med i EU. De problemer, vi har i dag, er trods alt problemer, der optræder inden for velfærdsstatens rammer og dens beskyttede forum. Vi kan godt falde, men ikke dybt. Dengang kunne man falde. Både moralsk og i døden. Hvorvidt man samarbejdede med tyskerne eller ej, er jo et kæmpe moralsk kompleks. Derfor pirrer det stadig i det åbne sår, og det er det sår, som Fogh dykker direkte ned i ved at tale om gode og onde«.

Hvorfor er det et sår?

»Fordi vi på mange måder står for en aheroisering af nationalfølelsen i modsætning til Norge, som kæmpede længere imod. Vi får en beskrivelse af os selv som dem, der samarbejdede, og det er svært at leve med. Mine forældre mødte efter krigen en polsk kvinde, som var blevet voldtaget af ganske mange russiske soldater.

Der var intet fysisk i vejen med hende, men hun døde. Af skam, fordi hun ikke kunne leve med beskrivelsen af sig selv som voldtægtsoffer. Historien om danskernes opførsel under besættelsen er en del af den erfaringskreds, hvorfra vi henter vores moralske paradigmer«.

Og hvad er det for paradigmer?

»Det er, når Fogh for eksempel deler befolkningen op i helte og bangebukse. Der forenkler han historien, og ved at

BLÅ BOG

Ole Thyssen er 60 år og dr.phil. Han blev uddannet på Københavns Universitet i 1976 og 1999 ansat som professor på Handelshøjskolen i København, hvor han især har forsket i systemteori, etik og æstetik i organisationer og politisk filosofi. Altid med en etisk vinkel. Han har blandt andet skrevet trilogien »Nutiden«, »Det overfyldte rum« og »I hinandens øjne«. Senest er han kommet med bogen »Genkendelsens under« i 2004 og har gennem årene været en ivrig samfundsdebattør.

skelne skarpt markerer han selv en stærk stillingtagen«.

Hvorfor har vi behov for at forenkle?

»Fordi der er en stor lettelse i at se verden enkelt. Den moralske forskel mellem godt og ondt afhænger ikke udelukkende af kendsgerninger. Det er svært at sætte sig ind i den komplekse situation, som besættelsestiden er, og verden er ikke så enkel. Om samarbejdspolitikken var rigtig eller forkert, er ikke så ligetil, og det kræver en vis indsigt at tage stilling. Men vi ønsker en selvbeskrivelse, som vi kan være stolte af. Vi vil gerne leve i et land, der har en flot beskrivelse. I 5. klasse var jeg frygtelig flov over Napoleonskrigene og tiden op til 1848. Alle kongerne gjorde hele tiden det gale. Det var for en lille dreng som mig på Østerbro vigtigt at leve i et land, hvor jeg kunne være stolt af historien og ikke være pinlig på Danmarks vegne. Nationen er stadig en stor del af selvforståelsen. På trods af, at vi lever i en global verden«.

Lad os aldrig glemme! Sådan kan det også opfattes »af nogen«.

red.

Returneres ved varig
adresseændring til:
Dagmar Mørk Jensen
Damms Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa

M H Nielsen
Nystedvej 14, Veddelev
4000 Roskilde

ADRESSELISTE

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl,
Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 84 92
Kontor: Sofieldalsvej 80, 9200 Aalborg SV,
tlf. 98 18 58 18, åbent torsdag 10-16. Åbent for
kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Esbjerg afd.: Fmd.: Gerth Andersen,
Højtoftevej 2, 6700 Esbjerg, tlf. 75 13 28 40.
Kontor: Gammel Fritidscenter,
Grønnevangsvej (ved Østerbycentret),
6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag 14-17.

Odense afd.: Fmd.: Henry Jensen,
Strynøgade 14, 5000 Odense C, tlf. 65 90 32 02
Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Eigil Skov Jørgensen, Strandvej 35,
Kulhus, 3630 Jægerspris, tlf. 47 53 02 48,
giro 8011788, sociale sager v/Hans Otte,
Smakkegårdsvej 165, 2820 Gentofte,
tlf./fax 39 65 59 07.

Sjællands afd.:

Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,
Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13
Kass.: Villy Jensen, Lindevej 12,
3200 Helsingør, tlf. 48 79 45 91

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen,
Bruuns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Kaj Eilertsen,
Chr. VII Vej 14, 6070 Christansfeld,
tlf. 74 56 22 90.

Kasserer: Birgit Lund,
Skovparken 76 B, 6000 Kolding,
tlf. 75 53 73 53.

Kontor: Vendersgade 28
Åbent tirsdag 14-16

Århus afd.:

Kontaktperson: Bruno Bøtker,
Palludan-Møllers Vej 63,2 TH
8210 Århus V
tlf. 86 10 28 48

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre,
tlf. 36 70 03 68
Kass.: Erik Qvist, Udsigten 16, 4220 Korsør,
tlf. 58 37 78 06

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethesvej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87
Giro: 87 446 867

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Jørn Jensen, Parkallé 261, 2605 Brøndby,
tlf. 43 96 35 18
Kass.: Salle Fischermann, Toftekærsvvej 28 C,
2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90

FRIHEDSKAMPENS VETERANER

Fmd.: Jørgen H. Barfod,
Ved Fortunen 10, 2800 Kgs. Lyngby,
tlf. 45 87 22 54.
Næstfmd.: Eigil Skov Jørgensen (Foss),
Strandvej 35, Kulhuse, 3630 Jægerspris,
tlf. 47 53 02 48.
Kasserer: Bent Nielsen,
Strandjægervej 78, 2791 Dragør,
tlf. 32 53 07 16.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Frode Greve Rasmussen,
Lyngdalvej 18, 8500 Grenå, tlf. 86 30 90 76
Kass.: Karen Andersen, Gadevænget 1, 8900
Randers, tlf. 86 43 85 86, giro 663 8961

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, H.H. Kochsvej 4,
Blok 2, vær. 240, 4000 Roskilde, tlf. 36 16 60 98
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24,
8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Anton Nielsen,
Møllevvej 17, 3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69
Kass.: Bodil Enoch, Brøndbyvester Torv 51 5.th.,
2605 Brøndby, tlf. 36 75 45 94

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes,
Torvegade 64, 3. & 4. tv., 1400 Kbh. K,
tlf. 32 95 22 06/32 95 55 04

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38, 4350 Ug-
gerløse, tlf. 59 18 80 09
Kass.: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle 111,
2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søegård, Reedtzholmvej 114,
4736 Karrebæksmunde, tlf./fax 55 44 10 32
E-post: pse17@dadlnet.dk

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov
Vej 29, 2. tv., 2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55
Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads 2,
1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

FORH. KONTORCHEF I FRIHEDSFONDEN

Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67,
2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1, Postboks 3000, 2100 Kbh. Ø,
tlf. 39 17 77 00, fax 39 17 77 11

AMICALE INTERNATIONALE DE NEUENGAMME (AIN)

Vicepræsident Ernst Nielsen,
Sofielunden 14, 2600 Glostrup

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DES RÉSISTANTS, DANMARK (FIR)

Anton Nielsen, Møllevvej 17,
3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69

BERNADOTTEGÅRDEN

Bernadottegården 94, 9560 Hadsund,
tlf. 96 53 13 50

BERNADOTTEGÅRDEN

H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 31 60 00

MINDELUNDEN RYVANGEN

Tuborgvej 33, 2900 Hellerup, tlf. 39 62 14 67.

BANGSBO MUSEUM

9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11.

FRIHEDSMUSEET

Churchillparken 7, 1263 København,
tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGHUS

Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
Åbent kl. 10-17.

HORSERØDLEJRENS MUSEUM

Esrumvej 367, 3000 Helsingør. Åbent søndag,
tirsdag og torsdag kl. 11-15.

BESÆTTELSESMUSEET I ÅRHUS 1940-45

Mathilde Fibigers Have 2 (v/ Domkirken)
8000 Århus C, tlf. 86 18 42 77, fax 86 18 42 83
Fond reg. nr.: 12844

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede.
12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by.
Henvendelse til Birthe Fuglsang,
Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46.
Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftlig
senest den 1. februar.